

Som natt och dag trots samma kärnas ursprung?

Om (o)likheter och opinioner i nationella och lokala/regionala mediers hantering av kärnavfallsfrågan

Annika Egan Sjölander
Institutionen för kultur och medier, Umeå universitet

April 2007

Svensk Kärnbränslehantering AB

Swedish Nuclear Fuel
and Waste Management Co
Box 5864
SE-102 40 Stockholm Sweden
Tel 08-459 84 00
+46 8 459 84 00
Fax 08-661 57 19
+46 8 661 57 19

Som natt och dag trots samma kärnas ursprung?

Om (o)likheter och opinioner i nationella och lokala/regionala mediers hantering av kärnavfallsfrågan

Annika Egan Sjölander

Institutionen för kultur och medier, Umeå universitet

April 2007

Denna rapport har gjorts på uppdrag av SKB. Slutsatser och framförda åsikter i rapporten är författarnas egna och behöver nödvändigtvis inte sammanfalla med SKB:s.

En pdf-version av rapporten kan laddas ner från www.skb.se.

Förord

Svensk Kärnbränslehantering AB, SKB, har till uppgift att slutligt omhänderta Sveriges använda kärnbränsle på ett säkert sätt. I slutet av 1970-talet påbörjades ett omfattande arbete i syfte att utveckla en metod och finna en lämplig plats för ett slutförvar. Sedan år 1992 bedrivs ett stegvis upplagt lokaliseringsarbete som i och med pågående platsundersökningar i Östhammars och Oskarshamns kommuner nu är inne i ett slutskede. Projektet som helhet beräknas vara avslutat under andra hälften av detta århundrade.

Uppgiften är komplex och ställer höga krav på teknisk och naturvetenskaplig kompetens. Efterhand har dock insikten vuxit fram om att det använda kärnbränslets omhändertagande även är en viktig samhällsfråga. Det använda kärnbränslet ska förvaras betryggande under mycket lång tid. Det väcker många skilda typer av frågor som berör en vid krets av människor, från den enskilda medborgaren i kommunen till beslutsfattare på olika nivåer. Hur kan området kring förvarsplatsen, lokalt och i regionen, komma att påverkas ekonomiskt och kulturellt? Vilka lokala socioekonomiska och befolkningsmässiga effekter kan man förvänta sig?

Vilka attityder till kärnavfallet har medborgarna, i platsundersökningskommunerna och i Sverige i stort? Hur resonerar människor kring hur hembygd och framtid kan komma att påverkas av ett slutförvar under långa tidsrymder? Hur tillvaratas allmänhetens, experternas och myndigheternas ståndpunkter i samrådsprocessen?

Vilka överväganden ligger bakom Sveriges och andra länders val av strategier för hantering av använt kärnbränsle? Hur förhåller sig den nationella lagstiftningen till EU-medlemskapets regelsystem och andra internationella överenskommelser?

Andra frågor som ställs är hur den mediala opinionen och den politiska debatten om kärnavfallet har förändrats sedan 1950-talet. Vilken roll spelar massmedierna i beslutsprocessen? Ser debatten olika ut på det nationella planet jämfört med i platsundersökningskommunerna?

Ovanstående frågor behöver belysas från samhällsvetenskapliga, beteendevetenskapliga och humanistiska perspektiv. År 2002 började SKB forma sitt program för samhällsforskning med syfte att:

- Bredda perspektivet på kärnbränsleprogrammets samhällsaspekter. Därmed underlättas möjligheterna att utvärdera och bedöma programmet i ett större sammanhang.
- Ge djupare kunskap och bättre underlag för plats- och projektanknutna utredningar och analyser. Därmed utnyttjas kunskap och resultat från samhällsforskningen till att höja kvalitén på beslutsunderlagen.
- Bidra med underlag och analyser till forskning som rör samhällsaspekter av stora industri- och infrastrukturprojekt. Därmed kan kärnbränsleprogrammets erfarenheter tas tillvara för andra likartade projekt.

Fyra områden utkristalliserades som särskilt relevanta:

- Socioekonomisk påverkan – Samhällsekonomiska effekter.
- Beslutsprocesser – Governance.
- Opinion och attityder – Psykosociala effekter.
- Omvärldsförändringar.

Under våren 2004 tillsattes en Beredningsgrupp bestående av forskare samt representanter från SKB. De forskare som ingår i gruppen är professor Boel Berner, Linköpings Universitet, professor Britt-Marie Drottz-Sjöberg, Norges Teknisk-Naturvetenskaplige Universitet i Trondheim och professor Einar Holm, Umeå Universitet. Till Beredningsgruppens huvudsakliga

uppgifter hör att bedöma ansökningar samt att regelbundet granska arbetets vetenskapliga kvalitet och relevans. Därutöver granskas SKB:s samhällsforskning bland annat av Statens kärnkraftinspektion (SKI), Statens strålskyddsinstitut (SSI) och KASAM inom ramen för SKB:s forskningsprogram (Fud).

Huvudinriktningen för de forskningsområden som SKB finansierar är mot tillämpad forskning. För närvarande pågår tolv forskningsprojekt, som alla kommer att slutrapporteras inom ramen för SKB:s R-rapportserie, där föreliggande rapport är en del. Det material som presenteras i rapporterna är forskarnas egna texter. Författarna är fullt ut ansvariga för innehåll, upplägg och slutsatser. Rapporterna nås via SKB:s webbplats, www.skb.se.

Svensk Kärnbränslehantering AB

Kristina Vikström

Ansvarig för samhällsforskningsprogrammet

Sammanfattning

Detta forskningsprojekt handlar om de svenska massmediernas hantering av kärnavfallsfrågan under platsundersökningarnas fyra första år. Markanta olikheter mellan nationella och lokala opinioner utgör en central utgångspunkt i studien. Det huvudsakliga syftet är att kvantitativt och kvalitativt analysera (o)likheter i den mediala opinionsbildningen kring kärnavfallsfrågan på riks- respektive lokalplan från platsundersökningarnas början i december 2001 fram till december 2005.

Tidningar och tevenyheter i nationella, regionala och lokala medier har undersökts. Totalt sett har 1 118 artiklar och 77 teveinslag analyserats, hämtade från femton olika massmedier. Kvantitativ innehållsanalys är den metod som tillämpats för att ta reda på dels *vad* som tagits upp i medierna, dels *vem/vilka* aktörer som deltagit och dels hur den journalistiska bevakningen och mediedebatten fördelat sig över *tid*. Analytiska verktyg från kvalitativ textanalys har också använts för att närstudera hur meningsskapandet kring kärnavfallsfrågan ser ut.

Resultaten visar att det finns både likheter och olikheter i den mediala opinionsbildningen på riks- respektive lokalplanet. Journalistikens uttryck har varierat, såväl innehållsligt som över tid. Störst var bevakningen i början av år 2002 i samband med att Östhammar, Tierp och Oskarshamn tog ställning till ett fortsatt deltagande i platsvalsprocessen. Påfallande få exempel på undersökande journalistik kan identifieras i materialet. Bildanvändningen i de olika medierna visar på stora likheter. Platsundersökning och SKB är vanligaste teman i pressens texter och televisionens nyhetssändningar. Men intresset för provborringarna och det lokala arbetet med slutförvarsfrågan, vilket är stort i de lokala och regionala medierna, behandlas däremot knappast alls av riksmedierna. Däremot uppmärksammar de exempelvis transmutationsteknik som en tänkbar lösning på kärnavfallsproblemet. Detta tema berörs i sin tur mycket sällan i de lokala debatterna och förkastas helt av SKB och andra centrala kärnavfallsaktörer som ett tänkbart alternativ till den planerade slutförvaringen.

Tack

Jag vill rikta ett varmt tack till kollegorna vid Institutionen för kultur och medier, Umeå universitet där såväl projektidé som resultat diskuterats vid ett flertal högre seminarier. Allra särskilt tacksam är jag för konstruktiv manuskriptläsning från Inga-Britt Lindblad, Maritha Jacobsson, Maria Högvall Nordin och Erika Eklund. Beredningsgruppens kommentarer, speciellt Britt-Marie Drottz-Sjöbergs noggranna manusgranskning och SKB:s ansvarige Kristina Vikströms genomläsning har bidragit till att förtydliga innehållet och att förbättra presentationen av forskningsresultaten, tack till er också! Jag är även tacksam för den hjälp som personal på Statens Ljud- och Bildarkiv bistått med för att få fram tevematerialet, särskilt Ann-Charlotte Gyllner-Noonan. Ett stort kollektivt tack riktas sist men inte minst till de olika redaktionsmedarbetarna på TV4, Upsala Nya Tidning, Östhammars Nyheter, Oskarshamns-Tidningen och Nyheterna som på alla sätt ställt upp med hjälp för att göra era arkiv tillgängliga för forskning.

Innehåll

1	Inledning	9
1.1	Syfte och frågeställningar	10
1.2	Rapportens uppläggning	11
1.3	Forskning om medier, opinionsbildning och kärnavfall	11
1.4	Material och metod	12
1.4.1	Mediematerial från press och television	12
1.4.2	Valda tidningar	14
1.4.3	Texturval press och teve	15
1.4.4	Pressmaterialinsamling	15
1.4.5	Teve-materialinsamling	15
1.5	Kvantitativ innehållsanalys och kvalitativ textanalys	17
1.5.1	Folk-, vetande- och politikervilja	18
1.6	Metoddiskussion	18
2	Resultat	21
2.1	Medierapportering över tid	21
2.1.1	Press	21
2.1.2	Tevenyheter	21
2.2	Journalistisk bevakning och debatt	22
2.3	Dominerande teman i opinionsbildningen	23
2.3.1	Teman i pressen	24
2.3.2	Teman i tevenyheter	26
2.3.3	Mest vanliga teman per tidning	27
2.3.4	Vanliga teman i tevesändningarna	28
2.4	Kärnavfallsdiskursens aktörer	29
2.4.1	Textproducenter – journalister och opinionsbildare	29
2.4.2	Intervjupersoner	29
2.4.3	Ledarskribenter och debattörer	30
2.5	Bilder av kärnavfall	31
2.5.1	Lokalpressens gestaltningar	31
2.5.2	Televisionens bildlösningar	31
2.6	Nyhetsändelser	33
2.6.1	Grundvattenströmmar och inlandsalternativet	33
2.6.2	Transmutation	34
2.6.3	Export och upparbetning av svenskt kärnavfall	34
2.6.4	Vetoventil och statsministerns uttalande	35
2.7	Vetande-, folk- och politikervilja	36
2.7.1	Vetandevilja	36
2.7.2	Folkvilja	36
2.7.3	Politikervilja	38
3	Slutdiskussion	39
	Referenser	41
Bilaga A	Sökord	49
Bilaga B	Kodnyckel	51
Bilaga C	Tema per medium	55

1 Inledning

Kärnkraftskommunerna Östhammar och Oskarshamn undersöks av Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) huruvida de är lämpliga som slutförvaringsplatser för det svenska kärnavfallet. I ett TT-telegram, publicerat i bland annat Göteborgs-Posten (061227), meddelades att SKB hoppas veta vilken plats som blir aktuell i mitten av 2008. Avgörandet är självfallet viktigt för många inblandade parter, inte minst lokalbefolkningen på de orter som är berörda. Året efter, 2009, planerar SKB att lämna in en fullständig ansökan till ansvariga myndigheter enligt både miljöbalken och kärntekniklagen om att få bygga ett slutförvar. Ansökan enligt kärntekniklagen om att få upprätta en inkapslingsanläggning i Oskarshamn lämnades in av företaget under senhösten 2006. Lokaliseringsprocessen är med andra ord fortfarande intensiv och opinionsfrågorna därför naturligen inte slutligt avgjorda.

Det är sedan länge känt att kärnavfallsfrågan är en opinionsfråga. I det sammanhanget har medierna en viktig roll. Hur det högaktiva och långlivade radioaktiva avfallet hanteras i det svenska offentliga samtalet genom historien fram till år 2002 har nyligen analyserats av Jonas Anshelm /Anshelm 2006ab/. Det forskningsprojekt som slutrapporteras här, *Som natt och dag trots samma kärnas ursprung? Om (o)likhet och opinioner i lokala/regionala mediers hantering av kärnfrågan*, kan sägas ta vid där Anshelms forskningsprojekt slutade, det vill säga det är då platsundersökningar inleddes i två kommuner i landet. Båda projekten är del i SKB:s samhällsvetenskapliga forskningsprogram. Tidpunkten för denna studie sträcker sig från december 2001 fram till årsskiftet 2005/2006 och omfattar alltså platsundersökningsfasens fyra första år. Beslutet om slutförvaringsort dröjer ännu några år. Analysen av den svenska massmediala kärnavfallsdiskursen sätter med andra ord bara tillfälligt punkt här.¹

Den relativt omfattande opinionsbildning som skett under den undersökta perioden i lokala, regionala och nationella medier utgör ett rikhaltigt analysmaterial. Totalt sett har 1 118 olika tidningsartiklar och 77 tevenyhetsinslag studerats i detta projekt fördelade på 14 olika medier. Förutom denna forskningsrapport som redogör för undersökningen och resultaten i sin helhet, kommer ett kapitel i SKB:s samhällsvetenskapliga årsbok 2007 att publiceras, samt minst en engelskspråkig artikel i en internationell tidskrift (preliminär titel: *Why media matter in the case of deciding about nuclear waste*). I den diskuteras mediernas demokratiska roll i denna typ av komplexa beslutsprocesser, med empiriska exempel hämtade från denna studie.

Kontrasterna mellan lokal/regional och nationell nivå när det gäller synen på kärnavfallet utgör en central utgångspunkt i detta forskningsprojekt. Trots att kärnavfallsfrågan är densamma, framträdde den vid undersökningsstarten som ”natt och dag” opinionsmässigt sett, om man jämförde kommunal och riksplan med varandra. Acceptansen för ett slutförvar var sedan länge väsentligt högre på de orter där platsundersökningar genomförs jämfört med Sverige i övrigt (se till exempel /Hedberg 1994, 2004, Sjöberg 2001/). Spännvidden har dessutom visat sig öka sedan undersökningar inleddes i Östhammar och Oskarshamn eftersom invånarna där blivit ännu mer positivt inställda (/Sjöberg 2006ab/, Temo 2003–2006). Denna skillnad mellan kommunalt plan och riksplan skapar en spänning med potentiell betydelse för det kommande lokaliseringsbeslutet. Kraftiga opinionssvängningar hör dessutom till såväl kärnkraftens som kärnavfallens genealogi eller historia /Asp 1986, Holmberg 1993, 2000, Anshelm 2000, 2006ab,

¹ Diskurs kan, för den som är obekant med termen, förenklat översättas med debatt. Alla försök till opinionsbildning i massmedierna som sker kring den svenska kärnavfallshanteringen ses som en del av diskursen. Begreppet är en fackterm som bland annat innebär att meningsskapandet kring kärnavfallet analyseras ur ett maktperspektiv. Hur vi talar om avfallet har betydelse och är i själva verket en del av hanteringen av det (för en utvecklad diskussion kring diskursbegreppet se /Sjölander 2004/). Innebörden av kärnavfallet ses vidare som format av det specifika sociala, politiska, historiska och kulturella sammanhang inom vilken det uppkom, ett perspektiv som kallas socialkonstruktivistiskt /Winther-Jørgensen och Philips 1999, Berger och Luckmann 1966/.

Sjölander 2004/). En av slutsatserna man kan dra i denna studie kring opinionsbildningen är att olikheterna består. De mediala representationerna skiljer sig väsentligt åt mellan riks- och lokalplanet. Dessutom har skillnaderna opinionsmässigt mellan medborgarna i platsundersökningskommunerna och riket i övrigt ökat.

Att den mediala opinionsbildningen i en specifik fråga studeras parallellt på både nationell och lokal nivå är ovanligt inom medie- och kommunikationsvetenskaplig forskning. Detta projekt ger därför möjligheter till att fördjupa förståelsen kring den samtida journalistikens varierande uttryck och (o)likheter. Kunskaper om, och en överblick kring massmediernas hantering av kärnavfallsfrågan kan vara värdefulla för aktörerna inom området. De har även bäring när det gäller förståelsen av andra beslutsprocesser i samhället, inte minst då det gäller storskaliga tekniska projekt.

1.1 Syfte och frågeställningar

Det huvudsakliga syftet med detta forskningsprojekt är att kvantitativt och kvalitativt analysera (o)likheter i den mediala opinionsbildningen kring kärnavfallsfrågan på riks- respektive lokalplan från platsundersökningarnas början i december 2001 fram till december 2005. Startpunkten är vald med tanke på att Östhammars kommunfullmäktige, som första kommun av tre utvalda, beslutade om en fortsättning den 4 december 2001. Platsundersökningen i Oskarshamn inleddes också under första halvåret 2002 efter beslut i kommunfullmäktige. Tierps folkvalda tackade samtidigt nej till fortsatt deltagande i det svenska lokaliseringsprogrammet.²

Avsikten i projektet är framför allt att ge en översikt av det massmediala meningsskapandet under platsundersökningarnas fyra första år.³ Tanken är också att jämföra lokala/regionala och nationella mediers behandling av kärnavfallsfrågan med varandra. På ett övergripande plan avser projektet att bidra till en fördjupad förståelse av mediernas olika uttryck, betydelse och demokratiska roll i (besluts)processen om slutförvaret.

Centrala frågeställningar att belysa i den kvantitativa genomgången är: Vilka ämnen tas upp i medierna och när? Vilka teman dominerar? Hur fördelar sig journalistisk bevakning och debatt över tid? Vem/vilka är aktörerna som deltar? Vilka händelser blir till nyheter? Har medie-rapporteringen överlag en konsensus- eller konfliktkaraktär? Vilken typ av bilder används i nyhetsrapporteringen? Kan man urskilja några skillnader mellan tidningarnas respektive teve-nyheternas sätt att hantera kärnavfallsfrågan? Vilka likheter och olikheter kan i stort identifieras mellan riks- respektive lokala/regionala medier?

Den journalistiska institutionen har stor betydelse för gemene mans möjligheter att dels bilda sig en egen uppfattning i frågan (*folkviljan*), dels ta del av expertisens bedömningar (*vetandeviljan*) och dels få kunskap om skilda politiska ståndpunkter (*politikerviljan*) /Sjölander 2004/.⁴ I den kvalitativa textanalysen är det därför särskilt intressant att studera hur relationerna mellan vetande-, folk- och politikerviljan i kärnavfallsdiskursen gestaltar sig. Innehar experter, till

² Slutpunkten på studien är vald av praktisk hänsyn.

³ Den meningsskapande synen på kommunikation betonar att människan kontinuerligt tillskriver mening och betydelse åt fenomen i strävan att förstå sin omvärld och sig själv /Fiske 1990, Dervin 1981/. Journalisters textproduktion, liksom publikens texttolkningar, är båda exempel på meningsskapande processer som i princip aldrig avstannar /Berkowitz 1997, Thavenius 1995/. Massmedierna är del i en kollektiv kommunikativ process, en storskalig utväxling av mening, som dessutom ”över tid bidrar till en större, sammanhängande kultur” /Drotner et al. 2000:16/. Synsättet skiljer sig från transmissions- eller informationsperspektivet, vilket istället fokuserar på överföring av en fixerad innebörd i ett meddelande från sändare till mottagare /Djerf-Pierre 1996, Falkheimer och Heide 2003/.

⁴ I avsnitt 1.5.1 redogörs mer i detalj för begreppen folk-, vetande- respektive politikervilja.

exempel kärnavfallsindustrins konsulterade forskare, problemformuleringsprivilegiet? Premierar debatten och journalistiken medborgarnas deltagande? En annan viktig frågeställning att belysa är hur politikernas engagemang ser ut i den massmediala kärnavfallsdiskursen.

1.2 Rapportens uppläggning

I avsnitt 1.3 presenteras tidigare forskning med anknytning till denna studie. Därefter redogörs för material och metod i undersökningen, liksom urval och tillvägagångssätt för analysen av medietexterna. Metoder från såväl kvantitativ innehållsanalys som kvalitativ textanalys har använts för att undersöka opinionsbildningens utseende. Dessa introduceras kort. I kapitel 2 redogörs för resultaten. Först presenteras utfallet från den kvantitativa studien. Sedan görs dels en genomgång av medierapporteringens fördelning över tid, dels visas hur relationen mellan journalistisk bevakning och debatt sett ut. Vidare diskuteras dominerande teman i opinionsbildningen och deras förekomst i respektive medium samt redogörs för vilka kärnavfallsdiskursens aktörer är. Bildanvändningens utseende i opinionsbildningen belyses också liksom några stora nyhetshändelser. Vetande-, folk- och politikerviljan i den mediala opinionsbildningen diskuteras likaså. Därefter följer en avslutande diskussion.

1.3 Forskning om medier, opinionsbildning och kärnavfall

När det gäller tidigare studier på området medier, opinionsbildning och kärnavfall har kanske Jonas Anshelms /Anshelm 2000, 2006ab/ historiska genomlysning av den offentliga debatten kring kärnavfallet i svenska medier, liksom kärnkraftens politiska idéhistoria, mest gemensamt med denna studie.⁵ Studien om kärnkraften tituleras *Mellan frälsning och domedag* och den om kärnavfallet *Från energiresurs till kvittblivningsproblem* alternativt *Bergsäkert eller våghalsigt?*. Dessa titlar beskriver väl motsättningarna och polariteten i synen på kärnenergi och dess restprodukt, använt kärnbränsle, vilka än i dag präglar den svenska debatten. Fokus i Anshelms forskning har varit inriktat på riksnivån. Det gäller också Mats Erikssons /Eriksson 2003/ avhandling *Från ingenjörskonst till informatörskonst* som handlar om SKB:s PR- och riskkommunikationsarbete under perioden 1980–2000 och som visar på opinionsbildningens ökade betydelse för företaget. *Kärnavfallsfrågan i svenska massmedier* /Hedberg 1991/ är ytterligare ett exempel på medieforskning inriktad på den nationella nivån. I denna görs en innehållsanalys av Rapports nyhetssändningar under åren 1979–1988, vilken visar på att kärnavfallsfrågan haft en undanskymd roll i nyheternas bevakning av energifrågor samtidigt som kärnkraften haft en framträdande position.

Lokala mediedebatter kring slutförvaringen i Sverige har studerats i mindre utsträckning än motsvarigheten på riksnivå. Min egen forskning kring kärnavfallsdiskursen i Malå och Storuman utgör ett undantag /Sjölander 1998, 2004/. Olle Findahls /Findahl 1998/ analys av medierna som folkbildare i Malåfallet, Evert Vedung och Patrik Olofssons /Vedung och Olofsson 1997, Olofsson och Vedung 1998/ komparativa analyser av förstudiebesluten i Storuman, Malå och Överkalix och SOU:n, 1998:62, *Kampanj med kunskaper och känslor* är andra exempel. I den sistnämnda analyseras bland annat den lokala mediebevakningen under de fyra sista månaderna innan folkomröstningen hölls i Malå. Därutöver kan nämnas att en dokumentation av mediebildens under den tio år långa förstudiefasen gjorts av Observer Sverige AB, på uppdrag av SKB /Nylander och Ahlqvist 2003/. I *Kärnavfallet och demokratins gränser* som handlar om Nyköpings förstudie ingår också en så kallad översiktlig medianalys av

⁵ Det finns två avhandlingar som behandlar miljöjournalistisk generellt i den svenska televisionen. Monica Djerf-Pierre /Djerf-Pierre 1996/ studerar de så kallat gröna nyheternas framväxt från 1960 och dryga 30 år framåt och Camilla Hermansson /Hermansson 2002/ undersöker tevejournalistiken och relationen till miljöpolitiken under åren 1987–1998. Ingen av dessa berör dock kärnavfallshanteringen annat än marginellt, delvis eftersom frågan överlag inte stått högt på mediernas dagordning.

lokalpressen som en del av källmaterialet /Johansson et al. 2002/. Lokaliseringsprocessen under förstudierna har emellertid belysts ur andra värdefulla synvinklar, företrädesvis psykologiska, sociologiska och statsvetenskapliga, när det gäller förståelsen av opinioner, politisk hantering av kärnavfallsfrågan, dess relation till vetenskapen och demokratin (se till exempel /Drottz-Sjöberg 1998, Lidskog 1998, Sjöberg 2001, Sundqvist 2002, Johansson 2004/).

SOM-institutets longitudinella mätningar av den svenska kärnavfallsopinionen är också viktiga i sammanhanget. De startade redan år 1993 och visar på att en klar majoritet av medborgarna, drygt tre fjärdedelar, är negativa till en etablering av ett slutförvar på hemorten. Den nationella negativa opinionen har varit stabil under hela 1990-talet och även under 2000-talets första hälft /Hedberg 1994–2004/.⁶ Även bland dem som är positiva till kärnkraften, i Sverige en majoritet sedan 2003, uttrycker merparten skepsis till upprättandet av ett förvar i hemkommunen (se /Hedberg 1994, Holmberg 2004/). Temos årliga opinionsundersökningar i platsundersökningskommunerna Östhammar och Oskarshamn (gjorda 2003–2006) visar däremot att nästan tre av fyra medborgare är *för* att man etablerar ett slutförvar för använt kärnbränsle i kommunen. Detta förutsatt att platsen bedömts vara lämplig. Den positiva opinionen i kärnkraftskommunerna kan betecknas som unik, inte bara inom landet, utan också internationellt sett /Sjöberg 2001, 2005, Eurobarometer 2005/.

Den generellt sett mer positiva attityden till kärnkraft på dessa orter spelar en viss roll i sammanhanget /Sjöberg 2006b/. Att man redan har anläggningar för att ta hand om kärnavfall etablerade i samhället har naturligtvis en inverkan på inställningen. Slutförvaret för låg- och medelaktivt avfall, SFR, blev klart år 1988 och ligger i Östhammar kommun ute vid Forsmark. Mellanlagret för använt kärnbränsle, Clab, på Simpevarpområdet norr om Oskarshamn togs i bruk 1985. Intressant att notera är att etableringarna av dessa anläggningar inte skapade stor opposition /Hedberg 1998, Lidskog 1998/.

Inom ramen för SKB:s samhällsforskningsprogram pågår även annan forskning av relevans för detta projekt. Samråden kring slutförvaret (i samband med framtagandet av en miljökonsekvensbeskrivning) och mötet mellan expertis och allmänhet har studerats exempelvis av /Soneryd och Lidskog 2006/. Olika engagerade aktörers sätt att hantera eller förstå kärnavfallet analyserat ur ett kulturteoretiskt perspektiv belyses av /Johansson och Lisberg Jensen 2005/. Förutom dessa SKB-projekt finns även en tvärvetenskaplig antologi *Kärnavfallens politiska utmaningar* publicerad, som samlar olika forskare med ett intresse för den kontroversiella kärnavfallsfrågan /Andrén och Strandberg 2005/. Inom ramen för det så kallade CARL-projektet, ett bilateralt samarbete mellan olika kärnkraftsnationer, har dessutom sociologerna Mark Elam och Göran Sundqvist /Elam och Sundqvist 2006/ nyligen publicerat en analys av den svenska kärnavfallshandlingen. Tanken med deras projekt är också att det svenska fallet ska analyseras i relation till andra länders processer, exempelvis Belgien, Storbritannien och Slovenien. Sammantaget vittnar denna forskningsöversikt om att medie- och kommunikationsvetares intresse för kärnavfallsfrågan, liksom andra miljöfrågor, är förhållandevis svalt.

1.4 Material och metod

1.4.1 Mediematerial från press och television

För att kunna teckna en översikt över mediernas opinionsbildning under perioden har empiriskt material från ett brett urval tidningar och tevenyheter samlats in. Undersökningen gör inga anspråk på att vara heltäckande, men är däremot representativ för mediehanteringen

⁶ Psykologiprofessorn och riskperceptionsforskaren Lennart Sjöberg /Sjöberg 2005, 2006b/ har i olika sammanhang kritiserat SOM-institutets frågeformulering och menar att metodutformningen ger en alltför negativ bild av opinionen.

av kärnavfallsfrågan i platsundersökningskommunerna respektive i riksmidierna i stort. Sett ur publikhänseende är de valda tidningarna och nyhetssändningarna populära, det vill säga når relativt många läsare och tittare /Hadenius och Weibull 2005, Findahl 1998, 1988/.⁷

Viktigt att klargöra är samtidigt att denna studie handlar om *försök* till opinionsbildning snarare än effekterna av den. För att kunna uttala sig om mediernas faktiska påverkan på sin publik skulle även receptionsstudier vara nödvändiga att utföra. Det ligger dock utanför denna undersöknings ramar.

Tabell 1-1. Översikt över studerade mediers utgivning, politisk hemvist och upplaga.

Valda massmedier	Utgivning/sändning	Politisk tendens	Upplaga 2005 (vardagar) ¹
NATIONELLA			
Rikspress (morgontidning)			
Dagens Nyheter (grundad 1864)	Dagligen	Oberoende liberal	363 100
Svenska Dagbladet (grundad 1884)	Dagligen	Obunden moderat	187 100
Kvällspress			
Aftonbladet (grundad 1830)	Dagligen	Oberoende socialdemokratisk	429 000
Expressen (grundad 1944)	Dagligen	Oberoende	321 800 (2002)
Television (nationella tevenyheter)			
Rapport	Dagligen	Public service (SVT)	
Aktuellt	Dagligen	Public service (SVT)	
TV4 Nyheterna	Dagligen	Kommersiell	
LOKALA-REGIONALA			
Lokalpress (morgontidningar)			
Upsala Nya tidning (grundad 1890)	Dagligen	Liberal	58 500
Östhammars nyheter (grundad 1996)	1 ggr/vecka	Obunden	2 600
Nyhetererna (grundad 1860)	6 ggr/vecka	Socialdemokratisk	6 000
Oskarshamns-Tidningen (grundad 1880)	6 ggr/vecka	Moderat	10 000 ²
Television (regionala tevenyheter)			
ABC-Nytt	Dagligen utom lördag	Public service (SVT)	
Smålandsnytt	Dagligen utom lördag	Public service (SVT)	
TV4 Uppland	Vardagar	Kommersiell	
TV4 Sydost	Vardagar	Kommersiell	

¹ Statistik om upplaga är hämtade från (Tidningsutgivarna 2005), Tidningsutgivarnas hemsida (www.dagspress.se) samt /Carlsson 2003/.

² Uppgiften är hämtad från OT/Barometerns kundcenter. OT:s upplaga räknas normalt ihop med Barometerns vilken totalt trycktes i 43 900 exemplar under 2005 (Tidningsutgivarna 2005).

⁷ Färsk statistik om svenska medier och deras popularitet bland läsare/lyssnare/tittare finns bland annat att hämta i /Carlsson 2006/, (Tidningsutgivarnas hemsida 2006) respektive Mediamätningar i Skandinavien, (MMS 2005).

1.4.2 Valda tidningar

Totalt sett har 15 olika massmedier studerats. I tidningsurvalet ingår olika landsortstidningar från Östhammar och Oskarshamn liksom svensk storstadspress. De fyra rikstäckande tidningar som undersökts är morgontidningarna Dagens Nyheter, DN (oberoende liberal) och Svenska Dagbladet, SvD (obunden moderat) samt kvällstidningarna Aftonbladet, AB (oberoende socialdemokratisk) och dess huvudkonkurrent Expressen, EXP (oberoende). Dagens Nyheter har valts ut eftersom den sedan lång tid räknas som ledande i Sverige när det gäller politisk opinionsbildning. Artiklar publicerade på DN Debatt blir regelbundet nyhetsstoff i andra medier /Kroon 2001, Petersson och Carlberg 1990/. Svenska Dagbladet är den näst största riksmorgontidningen i Sverige. De utvalda kvällstidningarna är intressanta att undersöka eftersom de så kallade tabloiderna sällan tidigare har studerats när det gäller nyhetsrapportering om kärnavfall. Både Aftonbladet och Expressen har emellertid en relativt stor läsekrets och därför en potential att bidra till opinionsbildningen om kärnavfallet bland befolkningen. Cirka 30 procent av befolkningen läser en kvällstidning en genomsnittlig dag. Aftonbladet som har störst upplaga av alla svenska dagstidningar, 429 000 exemplar, uppger att de når runt 1,4 miljoner läsare varje dag (Tidningsutgivarnas hemsida 2006). Som jämförelse kan nämnas att DN trycktes i 363 100 exemplar i snitt under vardagar år 2005. I /Anshelms 2006ab/ historiska genomlysning av den offentliga mediedebatten kring kärnavfallet framgår dessutom att kvällspressen tidvis varit opinionsledande.

Den lokalpress som valts ut för analys har sin förankring i de båda platsundersökningskommunerna. Oskarshamns-Tidningen, OT (moderat) och Nyheterna, NYH (socialdemokratisk) är Oskarshamnsbornas två morgontidningar. Båda tidningarna har en lång historia som sträcker sig ända till 1800-talets senare hälft.⁸ Enligt statistik från (Tidningsutgivarna 2006) trycks den större, OT, i en upplaga på 43 900 exemplar, men då räknas även hela Kalmartidningen Barometerns upplaga in. Enligt uppgift från tidningsredaktionen på Oskarshamns-Tidningen trycktes OT-editionen i cirka 10 000 exemplar under 2005. Andratidningen på orten, arbetartidningen Nyheterna, trycks i 6 000 exemplar och har också en större samarbetspartner i Kalmar, tidningen Östra Småland (Tidningsutgivarna 2006). Inom kommunen har OT en hushållstäckning på 55 %, i jämförelse med Nyheternas på 29 % (Ibid). I Oskarshamns kommun bor totalt 26 282 invånare medan Östhammar kommun har en något mindre befolkning på 21 608 invånare enligt SCB-statistik från 2005 (www.scb.se/kommunfakta).

Liberala Uppsala Nya Tidning, UNT har sitt huvudkontor i universitetsorten Uppsala och startades också för över hundra år sedan (1890). UNT ges för närvarande ut i tre olika editioner och en av deras lokalredaktioner med fyra anställda ligger mitt i Östhammar (cirka sju mil från Uppsala). I Östhammar läses Tierp/Östhammar/Heby-upplagan. UNT har en täckning på nära hälften (49 %) av hushållen i kommunen och trycks i 58 500 exemplar (Tidningsutgivarna 2006). I urvalet ingår också den lokalproducerade veckotidningen Östhammars Nyheter, ÖN, som så sent som 1996 startades av My Laurell, en journalist boende på orten. Tidningen har en upplaga på 2 600 exemplar /Carlsson 2003/. Enligt ÖN:s medarbetare läses den regelbundet av cirka 2 000 prenumeranter, huvudsakligen bosatta i närområdet.⁹ ÖN är politiskt obunden, men sedan maj 2004 uppköpt av det icke vinstdrivande mediekooperativet Fria tidningar.¹⁰

⁸ Oskarshamns-Tidningens tillkomst och relationen till dess konkurrenter samt sammanslagningen med Barometern belyses i /Ottosson 2004/.

⁹ Personlig kommunikation, telefonintervju, 2006 06 13, med medarbetare (Elisabeth Åstrand) på Östhammars Nyheter.

¹⁰ Mediekooperativet ger bland annat ut den ”alternativa” Stockholm Fria Tidning och har en uttalad ambition att erbjuda nyheter som skiljer sig från så kallad mainstream-media (www.stockholmsfria.nu).

1.4.3 Texturval press och teve

Alla texttyper, alla genrer, från ledare till nyhetsnotiser ingår i det studerade pressmaterialet förutsatt att de handlar om det svenska kärnavfallet. Samma urvalsprincip gäller nyhetssändningarna i televisionen, där både korta studioupplästa telegram och längre reportage studeras, om de rör den svenska hanteringen av använt kärnbränsle. Annonser och kampanjmaterial i pressen är dock undantaget. Artiklar om radioaktivitet/strålning generellt (till exempel kopplat till sjukhusanvändning) och vissa specifika transporter av radioaktivt material som inte direkt berör det högaktiva avfallet (till exempel den så kallade strålningsolyckan i Studsvik) har valts bort. En avgränsning har också gjorts gällande texter om kärnkraft, transmutation och kärnvapen. Om de däremot explicit nämnt kärnavfall och dess förvaring har de dock ingått i det studerade materialet. Transporter av radioaktivt material har inkluderats om de setts som en del av svensk kärnavfallshantering generellt sett (till exempel rörande SKB-fartyget m/s Sigyn). Texter som behandlar kärnavfallshanteringen i andra länder, till exempel på ryska Kolahalvön har dock inte studerats. Om däremot aktörer med en tydlig roll i det svenska kärnavfallsprogrammet, till exempel SKB:s medarbetare, medverkat i reportage eller artiklar är materialet inkluderat. Urvalskriterierna har överlag varit relativt enkla att tillämpa eftersom nyhetsrapporteringen i regel inte sammankopplar avfallshanteringen med till exempel kärnkraftsanvändning eller kärnvapenbruk /Anshelm 2006ab, Sjölander 2004/. Avgränsningarna har därutöver gjorts för att minska ner på det totala materialomfånget. Texterna från tidningarna har av praktiska skäl samlats in på olika sätt eftersom de varit åtkomliga via flera olika arkiv, hur beskrivs nedan.

1.4.4 Pressmaterialinsamling

Storstadspressens (DN, SvD, AB och EXP) texter har varit tillgängliga via digitaliserade databaser, Presstext och Mediearkivet. För att få fram relevant material har jag genomfört sökningar utifrån ett antal definierade sökord som kärnavfall, platsundersökning, slutförvar etc för samtliga undersökta år. (En fullständig förteckning finns bifogad i bilaga A). Fördelen med att använda dessa databaser är att materialinsamlingen blir tidseffektiv vilket lämpar sig väl i undersökningar med ett flertal medier. En nackdel med Presstext och Mediearkivet är dock att bildmaterial inte finns att tillgå annat än undantagsvis. En viss osäkerhet uppstår också hur och var texten de facto publicerats, eftersom inte hela den ”satta” tidningssidan visas¹¹. Åtkomsten av landsortstidningarnas bevakning har skett via respektive mediums interna arkiv eftersom de inte finns samlade på annat sätt. Veckotidningen Östhammars Nyheter är dock undantagen eftersom tidningen inte har något eget fungerande arkiv. Mikrofilmsalternativet, det vill säga manuell genomsökning av alla utgivna nummer under fyraårsperioden, har därför använts vad gäller ÖN-texterna.

Samma sökprofil har nyttjats genomgående för att ta fram material från de olika medierna, såväl press som television. Insamlandet av arkivmaterial från OT respektive Nyheterna har skett på plats, med andra ord på centralredaktionerna i Kalmar. När det gäller UNT-arkivet har Faktaredaktionen i Uppsala hjälpt till att genomföra sökningarna. Som utgångspunkt hade medarbetaren detaljerade skriftliga anvisningar att följa för att sökprocessen i möjligaste mån skulle likna tidigare insamlingsomgångar. En första genomläsning av samtliga texter har gjorts för att kunna avgöra om de hör till primärmaterial, det vill säga den korpus som analyseras.

1.4.5 Tevematerialinsamling

Public service-kanalernas huvudsändningar av Rapport (SVT 1 kl 19.30) respektive Aktuellt (SVT 2 kl 21.00) ingår i undersökningen, liksom TV4:s Nyheterna (kl 22.00). De valda nyhetsprogrammen samlar en relativt stor publik. För att dock inte missa nyhetsinslag som

¹¹ SvD-artiklarna hade i flera fall otydliga rubriksättningar eller saknade dem helt. På tidningens insändarsidor var det heller inte alltid enkelt att avgöra vem som skrivit texten eftersom skribenterna registrerades i klump. Men eftersom det är ett mindre antal personer som är aktiva i debatten och ofta med återkommande inlägg har jag utan större svårigheter kunnat identifiera författarna.

tar upp kärnavfallsfrågan har jag även tagit med inslag som enbart visats i tidigare/senare sändningar, till exempel i samband med politiska beslut att inleda platsundersökningar. Nyhetssändningarna när det gäller licensfinansierade statsägda Sveriges Television, SVT, har samlats in via Statens Ljud och Bildarkiv i Stockholm, SLBA. Där finns en datoriserad katalog med alla SVT-sändningar och programprotokoll förtecknade och sökbara. Den kommersiella kanalen TV4:s utbud och sändningar finns också lagrade hos SLBA. De är emellertid inte sökbara/katalogiserade där. Därför har jag tagit hjälp av medarbetare på TV4:s centrala arkiv för att få reda på tidpunkterna för Nyheternas rapportering om platsundersökningarna och kärnavfallet. Samma sökord har använts i samtliga sökningar (bilaga A).

Även de regionala nyhetsprogrammets bevakning av slutförvarsfrågan studeras. Det som rapporterats om kärnavfall i SVT:s program ABC (visas i Östhammar) och Smålandsnytt respektive TV4:s lokalityheter TV4 Uppland och TV4 Sydost har analyserats. Även dessa hör till de mer populära bland svenska mediekonsumenter. ABC- och Smålandsnytt-materialet har varit sökbart i SLBA:s databaser. TV4:s lokalityheter har dock endast varit åtkomliga via respektive redaktions interna arkiv. Den begränsade tillgängligheten har gjort att journalisterna själva genomfört sökningarna utifrån skriftlig vägledning (likt i UNT-fallet). Nedan visas en sammanställning av använt arkiv och antalet studerade texter, totalt sett 1 195 stycken.

Tabell 1-2. Antal studerade texter per medium.

Valda massmedier	Använt arkiv	Antal texter
NATIONELLA		
Rikspress (morgontidning)		
Dagens Nyheter (grundad 1864)	Presstext	68
Svenska Dagbladet (grundad 1884)	Mediearkivet	69
Kvällspress		
Aftonbladet (grundad 1830)	Mediearkivet	41
Expressen (grundad 1944)	Presstext	29
Television (nationella tevenyheter)		
Rapport	Statens Ljud och bildarkiv (SLBA)	5
Aktuellt	SLBA	11
TV4 Nyheterna	Internt tevearkiv TV4 centralt, SLBA	11
LOKALA-REGIONALA		
Lokalpress (morgontidningar)		
Upsala Nya tidning (grundad 1890)	Internt tidningsarkiv	177
Östhammars nyheter (grundad 1996)	Mikrofilm Univ.bibliotek	148
Nyheterna (grundad 1860)	Internt tidningsarkiv	365
Oskarshamns-Tidningen (grundad 1880)	Internt tidningsarkiv	221
Television (regionala tevenyheter)		
ABC	SLBA	12
Smålandsnytt	SLBA	18
TV4 Uppland	Internt tevearkiv TV4 Uppland, SLBA	14
TV4 Sydost	Internt tevearkiv TV4 Sydost, SLBA	6

1.5 Kvantitativ innehållsanalys och kvalitativ textanalys

Metoden som används för att analysera mediematerialet är en kombination av kvantitativ innehållsanalys och mer kvalitativt orienterad textanalys. I korta ordalag kan kvantitativ innehållsanalys beskrivas som ett systematiskt sätt att studera en stor mängd texter. Metoden lämpar sig väl om man som här vill skapa en översikt av ett större material /Bergström och Boréus 2000/. Innehållsanalysen som sådan har en lång historia inom medie- och kommunikationsvetenskapen och dess rötter återfinns inom kvantitativ forskningsmetodik (se till exempel /Berelson 1952/). Tillvägagångssättet har beskrivits av /Hansen et al. 1998/ som ett antal steg. Det första är att definiera forskningsproblemet. I denna undersökning berör det den mediala opinionsbildningen i kärnavfallsfrågan och (o)likheter på riks- respektive lokalplan. Det andra steget handlar om att välja relevanta medier och bestämma urvalskriterier för vilket material som ska analyseras, vilket redogjorts för ovan. Det tredje steget handlar om att formulera relevanta analytiska kategorier. Här finns många fallgropar för det är lätt att hänfalla till att ”mäta” allt som är möjligt att koda i en text. Utifrån syftet och frågeställningarna har jag valt följande som huvudsakliga kategorier; spridning över tid (när?), innehåll (vad?) och aktör (vem/vilka?). Den kvalitativa dimensionen, hur meningsskapandet sker, är också en kategori som är viktig i undersökningen.

Efterföljande steg är att forskaren utformar ett kodschema som prövas på en del av texterna, vartefter nödvändiga revideringar görs så att analysinstrumentet går att tillämpa praktiskt. Det kodschema som tillämpats presenteras i sin helhet, tillsammans med förklaringar/exempel i bilaga B. Förutom tidpunkt, medium, rubrik och upphovs- eller intervjuperson har jag framför allt kodat vad texten innehåller. Det har skett på tre sätt: sammanfattning, huvudbudskap och teman. Olika teman har formulerats induktivt, det vill säga utifrån vad som tas upp i texterna. Bildanvändningen (inklusive illustrationer) har kodats utifrån ett antal ofta förekommande typer som mötesbild, porträtt och bergstunnel. Nästa steg i innehållsanalysen är att genomföra själva kodningsarbetet, med andra ord att notera innehåll och form för varje vald text i enlighet med kodschemats kategorier. Sammantaget har 1 118 tidningstexter och 77 teveinslag kodats. Sammanställningen av kodningarna kommer som nästa steg, tillsammans med det analytiska arbetet, det vill säga då betydelsen av utfallet ska tolkas. Varje medium har först analyserats för sig, sedan har jämförelser gjorts med andra av samma typ till exempel kvällstidningar och därefter övriga medier. För att slutligen skapa en översikt av mediernas meningsskapande har samtliga kodningar slagits samman, det vill säga för att besvara frågorna när, vad, vem/vilka. Eftersom tevematerialets omfattning är väsentligt mindre än presstexterna förefaller det vanskligt att dra långtgående slutsatser kring respektive medium. Därför har också färre komparativa analyser gjorts av de olika nyhetsprogrammen. Resultatbearbetningen och tolkningsarbetet är en av de mer tidskrävande faserna i forskningsprocessen.

Det senaste decennierna har det talats mycket om kvalitativ textanalys, inte minst som ett alternativ eller komplement till den kvantitativt orienterade innehållsanalysen (se till exempel /Larsen 1991, Holmberg och Svensson 1995, Altheide 1996/). Fenomenet hänger ihop med den så kallade språkliga vändningen inom samhällsvetenskap och humaniora där intresset för texters och språkanvändningens sociala dimensioner ökat väsentligt /Thörn 1996, Jørgensen och Philips 1999/. Närläsningar och mer uttömmande tolkningar av ett fåtal texter kännetecknar denna forskningstradition.¹² Textanalytiska verktyg har enligt min mening mycket gemensamt med innehållsanalysen och en skarp uppdelning mellan de två förefaller därför konstlad /Bergström och Boréus 2000/.

¹² Själva begreppet närläsning är lånat från litteraturvetenskapen och definieras enligt Nationalencyklopedin som ytterst ingående läsning. Att närläsa är att gå in mer i detalj på den enskilda texten för att till exempel studera budskapsutformning, struktur, tilltal och metaforik.

För att också fånga in *hur* själva opinionsbildningen kring kärnavfallet sker i medierna har jag genomfört mer fria, så kallade kvalitativa kodningar av texterna.¹³ Under *Särskilda anmärkningar* (Kodschema, bilaga B) har särskilda iakttagelser och associationer som väckts vid genomläsningen noterats. Det har handlat om den journalistiska behandlingen, underliggande antaganden i argumentationen, relationen till andra texter, så kallad intertextualitet och så vidare. Kommentarer är en del i problematiserandet av det som tas för givet och underförstås i (majoriteten) texter. Dessa kodningar har jag sedan sammanställt, läst igenom i sin helhet och relaterat till övriga resultat för att fördjupa tolkningarna. Intresset för kärnavfallsdiskursens dominerande teman, samt hur folk-, vetande- politikerviljan gestaltas, kan sägas ha varit styrande principer för detta mer kvalitativa kodningsarbete.

1.5.1 Folk-, vetande- och politikervilja¹⁴

Folkviljan i kärnavfallsdiskursen utgörs av de representationer där den så kallade vanlige medborgaren, den ”enkla människan” ger uttryck för sin syn på avfallshanteringen bland annat genom att skriva insändare. Alla uttalanden från olika typer av expertis som på skilda sätt söker reda ut frågetecken gällande riskerna med strålning etcetera är exempel på vetandevilja. Ofta porträtteras dessa aktörer med titel och angivelse av akademisk hemvist och/eller organisation vilket skapar legitimitet och ger tyngd åt deras utsagor /Sjölander 2004/. Ett illustrativt exempel som återkommande dryftats i lokalpressen under den studerade perioden är frågan om grundvattenströmmar och kust- eller inlandsplacering av ett förvar. Startskottet för denna mediala debatt var ett inlägg på DN Debatt (020104). Debattartikeln publicerades kort efter det att Östhammar, som första kommun, sagt ja till en platsundersökning. Politiska ståndpunkter yttrade av folkvalda representanter i beslutande församlingar är exempel på politikervilja. Det kan exempelvis vara när ett kommunalråd förklarar för journalisten hur hon/han resonerat kring frågan om att hålla folkomröstning eller då politiska partier fattar beslut om deras inställning till slutförvaret. Kodningarna av vem/vilka som intervjuas, liksom vilken texttyp det rör sig om, visar på förekomsten av dessa olika viljor i opinionsbildningen (se bilaga B).

Tillförlitligheten eller reliabiliteten i kodningsarbetet är en central aspekt av varje innehållsanalys. Det kan tolkas som en argumentation i denna studie att allt kodningsarbete har genomförts av en enda person, det vill säga undertecknad. Alla texter har därmed kodats på ett likartat sätt. För att kontrollera att inte kodningarna förändras under arbetets gång har dessutom omkodningar av ett begränsat antal texter gjorts. Eftersom kodningskategorierna i sig inte varit komplicerade har överensstämmelsen varit relativt stor, det vill säga utfallet likartat. I detta sammanhang har kategorin Särskilda anmärkningar varit undantagen eftersom den har en helt annan karaktär. Exakthet när det gäller textanalyser uppnår man dock i princip aldrig.

1.6 Metoddiskussion

Som nämnts har en komplikation i materialinsamlingen rört svårigheter med tillgänglighet till vissa tidningar och tevestationers arkiv. Detta kan i sin tur påverka representativiteten negativt, eftersom det är svårt att veta hur vissa sökningar de facto gått till. En del relevanta texter kan ha missats, men är å andra sidan inget som uppenbarat sig under kodningsarbetet. Insändare brukar till exempel ofta referera till tidigare inlägg och i jämförelser med SKB:s egna veckovisa mediesammanfattningar har heller inte många artiklar saknats.¹⁵ Olikheter och varierande kvalitet mellan databaserna/arkiven är ytterligare en faktor att nämna i sammanhanget. Den

¹³ Hela textmaterialet har analyserats utifrån denna kvalitativa aspekt istället för som inledningsvis var tanken, göra ett urval av ett mindre antal texter för denna närläsning.

¹⁴ Begreppen folk-, vetande- och politikervilja är hämtade från analysen av kärnavfallsdiskursen i Malå och diskuteras mer ingående i /Sjölander 2004/.

¹⁵ Mediesammanfattningarna (företrädesvis av tidningar) görs av företaget Observer och publiceras sedan på SKB:s hemsida (www.skb.se).

största nackdelen med användandet av Mediearkivets och Presstexts databaser är dock att bildmaterialet inte finns med vad gäller rikspressens texter. Desamma gäller UNT-materialet där endast texterna kunnat analyseras. Många av denna typ av artiklar har dock inga bilder, kvällspressen undantagen, fast de har å sin sida endast publicerat ett fåtal reportage om kärnavfallshanteringen.

Vad gäller tevematerialet har SLBA-kopiorna i flera fall visat sig vara felaktiga, med andra ord inte innehålla det efterfrågade inslaget. Detta har i slutänden gjort att ett antal inslag från exempelvis TV4 Nyheterna och Smålandsnytt inte kunnat studeras annat än via programprotokollen, det vill säga korta utskrifter av innehållet. I några fall har det också varit problem med ljudet i inslagen. I merparten av inslagen har jag haft tillgång till respektive programprotokoll vilket underlättat kodningsarbetet, dels är det lättare identifiera inslaget i själva sändningen, dels namnges intervjupersoner och ibland också källan till bilderna i dessa protokoll. Trots dessa metodmässiga problem är min samlade bedömning att studiens sammantagna validitet inte påverkats på något avgörande sätt.

2 Resultat

2.1 Medierapportering över tid

Intensiteten i medierapporteringen när det gäller slutförvaringen av det svenska använda kärnbränslet och processen i platsundersökningskommunerna har varierat under den undersökta fyraårsperioden. Resultaten av den kvantitativa innehållsanalysen visar att år 2002 respektive 2005 har varit de mest intensiva. Under år 2002, när Östhammar, Oskarshamn och Tierp tog ställning till fortsatt medverkan, publicerades 338 texter och under 2005 var det totala antalet 348. Minst bevakning och debatt om slutförvaringen var det under 2003, alltså platsundersökningarnas ”andra” år. Under 2005 var det ett flertal frågor som avhandlades på mediernas dagordning: dels presenterade SKB sitt val av svetsmetod för kopparkapseln, dels kritiserade Greenpeace och miljöpartister beslutet att transportera äldre svenskt kärnavfall till den engelska upparbetningsanläggningen i Sellafield och dels debatterades hur regeringen såg på processen i platsundersökningskommunerna. Ökningen från 2003 till 2005 beror förmodligen också på att avgörandet om vilken plats som kommer föreslås för slutförvaret närmar sig i tid ju längre processen fortskrider.

2.1.1 Press

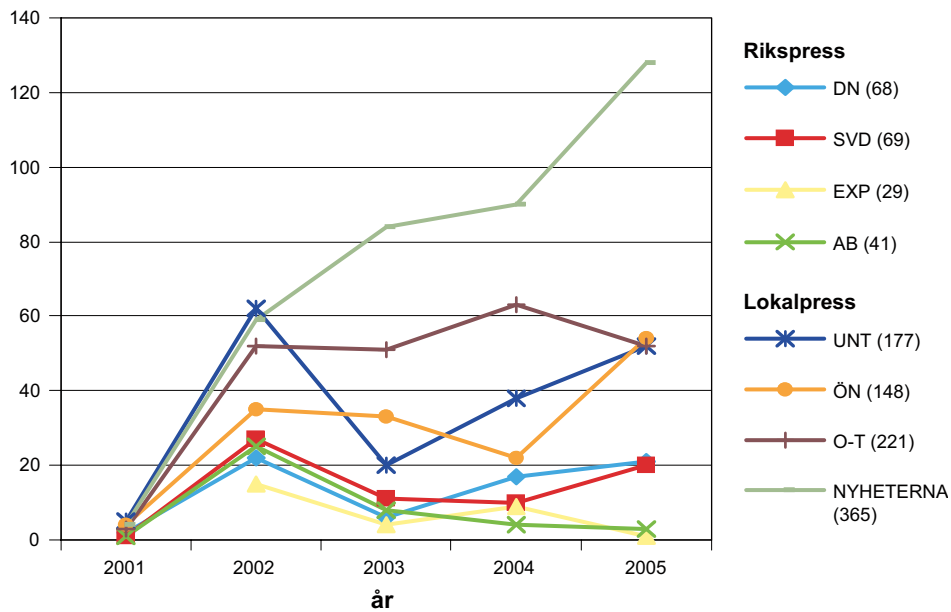
I stort rapporterar medierna med en liknande frekvens, men det finns också variationer dem emellan. Delar man upp resultaten på varje tidning för sig ser man bland annat att tidningen Nyheterna kontinuerligt har ökat sin bevakning under årens lopp. Hos konkurrerande OT har däremot intensiteten minskat under sista året. Rikspressens intresse för kärnavfallsfrågan är mer likartat än för de olika lokala tidningarna. UNT:s relativt dramatiska nedgång under år 2003 hänger säkerligen samman med att den kommunala processen avbröts i Tierp, en del av tidningens bevakningsområde. Värt att notera är också att ÖN som endagstidning haft relativt mycket bevakning och debatt, särskilt om man jämför med UNT som numer ges ut veckans alla dagar (sjudagarsutgivningen startade i februari 2004).

2.1.2 Tevenyheter

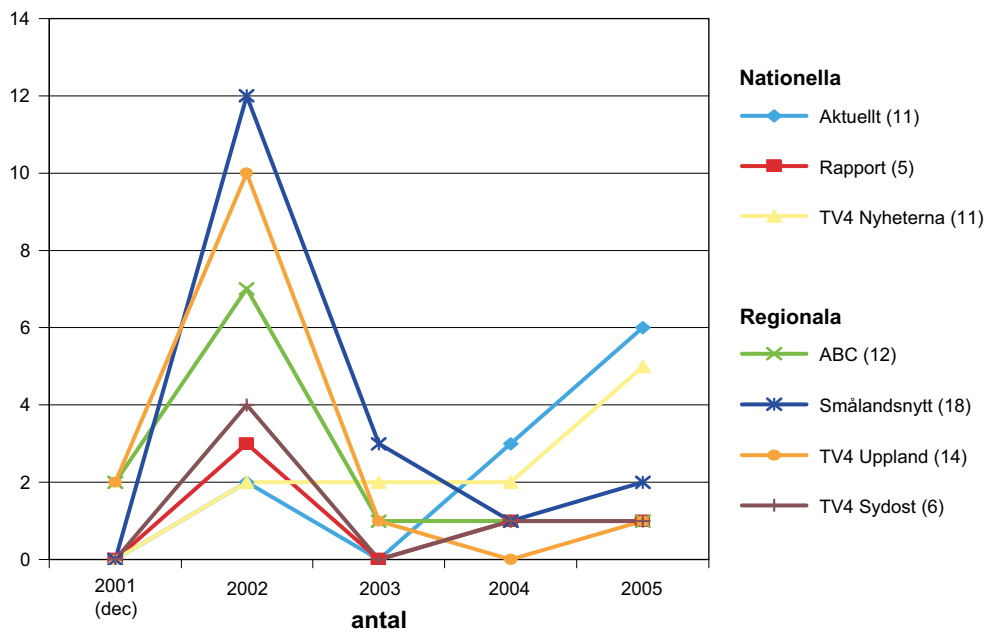
Nyhetsredaktionerna på SVT och TV4 ägnade mest uppmärksamhet åt kärnavfallsfrågan under år 2002. Journalisterna på TV4 Uppland och Smålandsnytt rapporterade i särklass mest och i likhet med pressen ser tevenyheter ut att tillta igen under 2005. Det totala antalet analyserade inslag är dock relativt litet (77 stycken) varför eventuellt bortfall i empiriinsamlingen kan inverka på helhetsresultatet. Även när det gäller tevediet är rikspressens nyhetsvärderingar mest likartade, det vill säga följer varandra. Tendensen verifieras också när man studerar närmare vad nyheterna handlar om.

Tabell 2-1. Medierapportering över tid uppdelat på tidningstexter och tevenyheter.

År	2001 (dec)	2002	2003	2004	2005	Summa
Antal tidningstexter	20	297	217	253	331	1 118
Antal tevenyheter	3	41	7	9	17	77
SUMMA	23	338	224	262	348	1 195

Figur 2-1. Mediebevakning uppdelat per år och tidning.

Figur 2-2. Tevenyheter över tid.

2.2 Journalistisk bevakning och debatt

En av projektets frågeställningar rör hur förhållandet mellan journalistisk bevakning och debatt om kärnavfallet ser ut och hur det förändras över tid. Därför har texttypen noterats genomgående i innehållsanalysen (bilaga B). Resultaten visar att det redaktionella materialet, det vill säga notiser, artiklar, intervjuer och reportage klart dominerar (se tabell 2-2).¹⁶ Av de totalt sett 1 195 texterna som analyserats utgör 197 stycken (16 %) traditionellt opinionsmaterial, som ledare (30) och insändare/debattinlägg (167).

¹⁶ Notera att tabell 2-2 enbart innehåller statistik för pressmaterialet.

Tabell 2-2. Texttyp – press. Andel och procent av olika texttyper inom respektive tidning.

Texttyp press	DN	SvD	AB	EXP	UNT ¹	ÖN	OT	NYH
Redaktionellt								
Notis (187)	28 % (19)	19 % (13)	3 % (1)	45 % (13)	12 % (22)	15 % (22)	19 % (42)	15 % (55)
Artikel/Intervju/Reportage (646)	28 % (19)	21 % (15)	54 % (22)	21 % (6)	69 % (122)	57 % (85)	52 % (116)	72 % (261)
Övrigt (som blänkare på förstasidor) (88)	19 % (13)	9 % (6)	14 % (6)	–	3 % (5)	5 % (7)	11 % (25)	7 % (26)
Icke-redaktionellt								
Ledare (30)	7 % (5)	3 % (2)	17 % (7)	7 % (2)	1 % (2)	4 % (6)	2 % (4)	0,5 % (2)
Insändare/Debatt (167)	18 % (12)	48 % (33)	12 % (5)	27 % (8)	15 % (26)	19 % (28)	15 % (34)	5,5 % (21)
SUMMA (1 118)	100 % (68)	100 % (69)	100 % (41)	100 % (29)	100 % (177)	100 % (148)	100 % (221)	100 % (365)

¹ För UNT har inga förstasidesartiklar analyserats.

Sett över tid kan man konstatera att debatten varit som intensivast under år 2002, speciellt första halvan och då särskilt i lokala medier. Då kritiserades nämligen SKB:s förslag till platsval skarpt (DN 020104), Östhammar inledde platsundersökningen (ÖN 020210) och Oskarshamn och Tierp skulle besluta om fortsatt medverkan (OT 020207, UNT 020208).¹⁷ År 2003 debatterades kärnavfallsfrågan allra minst. 35 stycken debattinlägg, insändare och ledare publicerades det året för att sedan öka successivt igen till och med år 2005 då 52 inlägg publicerades.¹⁸ Flera av de senare handlade om läckage av radioaktivt vatten från SFR (ÖN 050714) och export av svenskt kärnavfall/MOX-bränsle till Sellafield (SVD 050810).

Gör man sedan en jämförelse mellan olika tidningar ser man att andelen redaktionellt respektive icke-redaktionellt material också varierar väsentligt från sex procent opinionsbildande material (Nyheter) till hela 51 % (SVD) (tabell 2-2). Detta visar just att debatten i lokaltidningen Nyheterna varit relativt sparsmakad, samtidigt som den journalistiska bevakningen varit stört av alla. Svenska Dagbladet å sin sida har tidvis utgjort forum för riksdebattörer som diskuterat kärnavfallet, till exempel miljöpartiets språkrör Maria Wetterstrand (SvD 020604) och centerpartiets ledare Maud Olofsson (SvD 050204). Expressen är annars den tidning som relativt sett publicerat flest korta notiser, det vill säga nära hälften av texterna. På UNT och Nyheterna är däremot sju av tio texter längre artiklar, intervjuer eller reportage. I televisionens nyheter utgör 13 av 77 inslag, det vill säga 17 %, telegram, ofta bildsatta.

2.3 Dominerande teman i opinionsbildningen

Med ett brett medieurval, relativt lång tidsperiod och en stor mängd texter är det självklart att innehållet varierar ganska mycket. Det är däremot intressant att veta vilka teman som dominerar opinionsbildningen. Sammanställningen nedan (tabell 2-3 och 2-4) redogör för andelen av texterna totalt sett av som tar upp olika teman i press respektive teve. Eftersom pressmaterialet

¹⁷ För att inte tynga ner texten har jag valt att bara ge ett eller två illustrativa exempel på artiklar osv som behandlar det aktuella temat.

¹⁸ Viss debatt i kärnavfallsfrågan förekommer även på redaktionell plats, t ex i tidningsartiklar och tevereportage. Genomgången visar dock att den är ytterst sparsam om man ser till det sammantagna innehållet i de studerade texterna.

är så pass mycket större har jag valt att skilja medierna åt i redovisningen, annars riskerar teveinnehållet att så att säga helt försvinna. I bilaga C finns tabeller som visar frekvensen av samtliga teman uppdelat per medium.

2.3.1 Teman i pressen

De två vanligaste temana i pressen är *platsundersökning* och *SKB*. Var femte text i tidningarna handlar alltså om beslut att inleda platsundersökning, resultat från provtagningar och så vidare eller SKB. Det kan handla om att man utsett ny vd eller att företaget ligger bakom en opinionsmätning. Ofta förekommer dessa teman i samma artikel. Ett exempel kan tas från Nyheterna (030329), ”Mäter vibrationer för att få reda på hur berget är”, där lokalreportern gjort en intervju med en arbetsledare på SKB som beskriver ett geologiskt experiment som man utför på Simpevarpshalvön i samband med platsundersökningen. *Acceptans* (för slutförvar och/eller provborrning) liksom *motstånd*, är två andra relativt frekventa teman i tidningarna. De artikuleras i 13 respektive 12 procent av texterna. Opinionsyttringar, likt i debattinlägg och insändare, är en del av detta material. Men även beslut i kommunala församlingar att säga ja eller nej till ett fortsatt deltagande i det svenska lokaliseringsprogrammet hör dit. Temat *Tierp* (4 %), som även har ett genomslag i riksmidierna, handlar i sig nästan uteslutande om processen fram till det politiska beslutet, det vill säga att säga nej (april 2002). *Slutförvaring* är ämnet i 160 av presstexterna och kan beröra händelser som att en studiecirkel om slutförvar ska anordnas i Östhammar (ÖN 050203) eller när dåvarande socialdemokratiska statministern Göran Persson uttalade sig om metoden att förvara kärnavfall i berg (UNT 051102). Ett uttalande som i sig rönt stor medial uppmärksamhet framför allt i lokalpressen.

Kategorin *kärnavfall-negativt* hör också till de mest vanliga. Texterna kan handla om allt från behovet av stärkt skydd vid kärntekniska anläggningar på grund av nya terrorhot efter attackerna mot USA den 11 september 2001 (NYH 050907), risk för tillverkning av så kallade smutsiga bomber (AB 020611) eller kärnvapen SvD (031027), till att en spansk fotomodell protesterar mot radioaktivt avfall (AB 020402). *Fiktions temat* (3 %), till exempel recensioner av teveserien Svenska slut, är vidare starkt förknippat med kategorin. Dessa texter bygger mer eller mindre regelmässigt på olika risker och hot förknippade med radioaktivt avfall, eller atomsopor som de då ofta benämns.

Information/studiebesök handlar i stor utsträckning om olika informationsinsatser i samband med platsundersökningarna, till exempel i skolor (UNT 050915). SKB håller i många av informationsaktiviteterna, men även andra aktörer som Beredningsgruppen i Östhammar kommun (ÖN 051208) eller Länsstyrelsen i Kalmar (OT 040416) jobbar med information om kärnavfallet. Studiebesök handlar framför allt om resande till SKB:s anläggningar som SFR, Clab, Äspö- och Kapsellaboratoriet. ”Med hiss ner till underjorden” är exempelvis rubriken på ett OT-reportage (020718) där en journalist varit med på en av de många guide turerna ner i Äspötunneln norr om Oskarshamn. Flera artiklar handlar också om att kommunpolitiker och andra engagerade i slutförvarsprojektet själva reser iväg på studiebesök. ”Kommunens Amerikaresenärer hemma igen” tituleras intervjun med Oskarshamns kommunalråd Peter Wretlund efter hemkomsten från en USA-resa (OT 050415).

Att orterna *Oskarshamn* (9 %) respektive *Östhammar/Forsmark* (8 %) hör till de vanligaste temana faller sig naturligt eftersom platsundersökningarna genomförs i dessa samhällen. Resultaten visar att när det gäller pressens bevakning så har bägge kommunerna satts i fokus, om än företrädesvis i lokala och regionala medier. Oskarshamn har dock haft ett större medialt utrymme sammantaget om man adderar texter om den kommunala hanteringen (*Oskarshamns kommun* 3 %) och *LKO*-projektet, Lokal kompetensuppbyggnad (6 %). En del av förklaringen till detta är dels att Oskarshamn hyser fler kärnavfallstekniska anläggningar än Östhammar, dels att materialet från lokalpressen på orten är mycket större sammantaget (586 texter i Oskarshamnspressen mot 325 publicerade i UNT och ÖN).

Tabell 2-3. Teman i pressen¹⁾.

Press – Vad?	Antal totalt	Procent	Nationella medier (207 texter)	Lokala medier (911 texter)
Platsundersökning (PLU)	234	21	14	220
SKB	223	20	–	223
Slutförvaring	160	14	35	125
Acceptans	144	13	22	122
Information/Studiebesök	138	12	–	138
Motstånd	132	12	8	124
Kärnavfall-negativt	131	12	78	53
Oskarshamn	98	9	11	87
Östhammar/Forsmark	85	8	8	77
LKO (Lokal kompetensuppbyggnad)	68	6	–	68
MKB/Samråd	68	6	–	68
Anslag/kostnader	58	5	–	58
Forskning	58	5	14	44
Metoden	51	5	–	51
Utländskt avfall	48	4	14	34
Pro-kärnkraft	47	4	26	21
Tierp	46	4	2	44
Kärnavfall	46	4	17	29
Politik	45	4	–	45
Investering/Jobb/Kommunikationer/Tillväxt	42	4	–	42
Seminarium/konferens	42	3	–	42
Oskarshamns kommun	42	3	–	42
Borrhål/provborring	39	3	–	39
Politiskt beslut	37	3	–	37
Kärnkraft	33	3	1	32
Fiktion/Svenska slut	31	3	29	2
Kärnvapen/Terrorism	29	3	18	11
Misterhult	28	3	–	28
Region/grannkommun	27	2	–	27
Grundvattenströmning	26	2	2	24
Radioaktivitet/Strålning	26	2	6	20
Alternativ	25	2	3	22
EU	24	2	1	23
Hultsfred	24	2	1	23
Regeringen	21	2	1	20
Mot kärnkraft	21	2	9	12
Äspö	20	2	1	19
Kärnavfallsfonden	20	2	3	17
Transmutation	19	2	14	5
Vetoventil	18	2	1	17
Beredningsgruppen	17	2	–	17
Inkapslingsanläggning, Clab, Kapsellaboratorium/kapsel, Markägare, Östhammars kommun, Referensgruppen, Politikerkritik/Misstro, KASAM, Sellafeld, Finland, Kommande generationer, Jordbävning, Inlandsalternativ, Upparbetning, Miljödomstolen, Nekrolog, Studsvik/Ranstad		1 % eller mindre	16 texter eller färre	16 texter eller färre

¹⁾ Varje text kan innehålla flera teman. Procentsatsen utgör andel av det totala antalet, det vill säga 1 118 texter.

2.3.2 Teman i tevenyheterna

Även i teveinslagen är platsundersökning det vanligaste temat som tas upp (se tabell 2-3). Det förekommer i 42 procent av telegrammen och nyheterna (totalt 32 inslag). Alla nyhetsprogram tar upp temat åtminstone en gång (se bilaga C). *Politiskt beslut* och *motstånd* kommer på andra plats. Drygt var femte inslag behandlar dessa teman. När det gäller politiska beslut har fokus

Tabell 2-4. Teman i teveinslagen¹⁾.

Teve – Vad?	Antal totalt	Procent	Nationell teve (27 inslag)	Lokal/regional teve (50 inslag)
Platsundersökning (PLU)	32	42	5	27
Politiskt beslut	17	22	4	13
Motstånd	17	22	4	13
Oskarshamn	14	18	3	11
Östhammar/Forsmark	13	17	2	11
SKB	13	17	3	10
Borrhål/provborrning	12	16	1	11
Tierp	12	16	3	9
Miljörelsen	8	10	5	3
Acceptans	8	10	–	8
Kärnavfall-negativt	7	9	5	2
Transport/Sigyn	7	9	5	2
Kärnavfall	6	8	6	–
Slutförvaring	6	8	3	3
Inlandsalternativ	5	6	3	2
Kärnkraft	5	6	4	1
Myndigheter	5	6	3	2
Radioaktivitet/Strålning	4	5	3	1
Transmutation	4	5	3	1
Forskning	4	5	2	2
Sellafield	4	5	4	–
Upparbetning	3	4	3	–
Grundvattenströmning	3	4	2	1
EU	2	3	2	–
Pro-kärnkraft	2	3	2	–
Oskarshamns kommun	2	3	–	2
Kärnvapen/terrorism	1	1	–	1
Region/grannkommun	1	1	–	1
Metod	1	1	–	1
Investering/Tillväxt/Kommunikationer/Jobb	1	1	–	1
Kommande generationer	1	1	–	1
Utländskt avfall	1	1	1	–
Politikerkritik/misstro	1	1	–	1
Politik	1	1	1	–
Markägare	1	1	–	1
Misterhult	1	1	–	1
Kapsellaboratorium/kapsel	1	1	–	1
SFR	1	1	–	1
Äspö	1	1	–	1

¹⁾ Varje text kan innehålla flera teman. Procentsatsen utgör andel av det totala antalet, det vill säga 77 texter.

legat på lokalpolitiska avgöranden om att delta eller inte i de av SKB föreslagna platsvalsundersökningarna. Tierps folkvaldas beslut att inte fortsätta processen rönt relativt stort journalistiskt intresse, bland annat eftersom det fanns en tydlig konflikt mellan olika förespråkare och motståndare. Avgörandet den 10 april 2002 blev en nyhet i såväl ABC, Rapport, Aktuellt, Smålandsnytt, TV4 Uppland som TV4 Nyheterna. Konfliktperspektivet är nämligen ett centralt nyhetskriterium /Hvitfeldt 1989/. Motstånd i tevenyheterna har ofta handlat om kritiska röster till att acceptera platsundersökningar, bl a då företrädare för *miljörörelsen* (10 %) med flera kritiserade SKB:s platsval (ABC 020104). Ett annat exempel är ett Rapporttelegram (021023) som berättar för tittarna att vaktstugan i Kynnefjäll, Bohuslän där lokalbefolkningen varit emot provborrningar i flera decennier, riskerar att rivas eftersom marken bytt ägare. Samtidigt uttrycker var tionde tevenyhet acceptans för slutförvaring i berg och SKB:s provborrningar. Reportage från provborrningar, *borrhål* (16 %) hör också till de mest vanliga temana i nyheterna, företrädesvis sända i regional teve (Smålandsnytt 022606, ABC 030219). Flera av dessa inslag hör dessutom till SKB-temat (17 %). Ett annat exempel rör SKB-personals medverkan i saneringen av den så kallade atomsoptippen på Kolahalvön (TV4 Nyheterna 030627). Precis som i tidningarna hamnar orterna, det vill säga temat Oskarshamn (18 %) respektive Östhammar/Forsmark (17 %), relativt högt. Mängden analyserade inslag från respektive region är dessutom jämn liksom deras förekomst (26 ABC+TV4 Uppland och 24 Smålandsnytt+TV4 Sydost).

2.3.3 Mest vanliga teman per tidning

Olikheten mellan de undersökta medierna är relativt stor också när det gäller de ämnen som tas upp till diskussion. Mångfalden framträder om man studerar de fem vanligaste temana uppdelat per tidning och riks- respektive lokalpress för sig (tabell 2-5 och 2-6). Hur lågt prioriterade platsundersökningarna är i nationella medier synliggörs exempelvis. I lokalpressen finns temat med hos samtliga, i UNT och ÖN intar det till och med förstaplatsen. Genomgången vittnar också om att kärnkraften diskuteras oftare i den nationella debatten. Texter som förespråkar kärnkraft är frekventa i såväl SvD som DN. I kvällspressen dominerar däremot negativa föreställningar om kärnavfall, inte minst eftersom många texter handlar om fiktion, det vill säga beskriver en påhittad verklighet. Inom denna genre använder man nästan uteslutande den negativt laddade beteckningen atomsopor som beskrivning på kärnavfallet. På Aftonbladets ledarsida argumenterar också den politiske chefredaktören Helle Klein genomgående för en avveckling

Tabell 2-5. Rikspress. Fem vanligaste teman.

DN	SvD	AB	EXP
1 Kärnavfall-negativt (12)	Pro-kärnkraft (16)	Kärnavfall-negativt (35)	Kärnavfall-negativt (16)
2 Slutförvaring(10)	Kärnavfall-negativt (15)	Fiktion (16)	Fiktion (11)
3 Utländskt avfall (8)	Acceptans (13)	Slutförvaring (7)	Slutförvaring (9)
4 PLU (7)	Transmutation (9)	Kärnavfall (2)	Kärnavfall (5)
5 Pro-kärnkraft (7)	Kärnvapen/Terrorism (12)		Utländskt avfall och Acceptans (4)

Tabell 2-6. Lokalpress. Fem vanligaste teman.

UNT	ÖN	OT	NYH
1 PLU (71)	PLU (75)	SKB (41)	SKB (94)
2 SKB (63)	Östhammar/Forsmark (38)	Information/studiebesök (34)	Information/studiebesök (74)
3 Motstånd (39)	Slutförvaring (29)	Motstånd (34)	Slutförvaring (63)
4 Tierp (37)	Miljörörelsen (27)	PLU (31)	Oskarshamn (50)
5 MKB/Samråd (34)	SKB och Acceptans (25)	Myndigheter (30)	PLU (43)

av kärnkraften, bland annat på grund av att avfallsproblemet är olöst (AB 050429). SKB har en framträdande roll i den lokala pressen. Nyheter om information/studiebesök i samband med kärnavfallet utgör också en väsentlig del av Oskarshamnarnas läsning. Tierp temat ger avtryck i UNT:s bevakning medan miljörelsen, framför allt genom OSS-representanter, syns i texter från Östhammars Nyheter. OSS står för Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar. Temat *utländskt avfall* som både Dagens Nyheter och Expressen har med representerar artiklar och insändarmaterial om exempelvis Nils Lundgren och Junilistans profilering i EU-parlamentet för stärkt kontroll av kärnavfall i Europa (DN 040607), företaget Ranstad Minerals kritiserade förvaring av tyska atomsopor (EXP 031211), liksom Studsviks omhändertagande av avfall från USA (DN 020627) och SKI:s anmälan mot dem för brister i samband med transporter av radioaktivt material (DN 051015). *Transmutation* som ett sätt att utveckla kärnkraften och att ta vara på energin i det använda kärnbränslet diskuteras en hel del i Svenska Dagbladet (020701), men har inte varit någon stor diskussion på endera orten där platsundersökningar genomförs.

2.3.4 Vanliga teman i tevesändningarna

I televisionens nyhetssändningar kan också skillnader identifieras mellan olika program (tabell 2-7 och 2-8). Men det är mer relevant att här tala om tendenser istället för fastslagna olikheter eftersom antalet i varje temakategori är relativt litet. Platsundersökningarna och provborringarna ges medial exponering i den regionala televisionen, men tas sällan upp i rikssändningarna. Det är framför allt resultaten av de kommunala besluten, att säga ja eller nej till en fortsatt process, som i korta ordalag når ut till den svenska nyhetspubliken. Fylligare reportage om provborringarna etc, gjorda av journalister på de regionala redaktionerna, förekommer bara någon enstaka gång i rikssändningarna (ABC 020104, Rapport 020104). Nyhetsvärderingsmässigt finns en likhet mellan de regionala redaktionerna i termer av att man fokuserar på den egna orten. En händelses närhet i tid och rum ökar chansen att den ska bli till en nyhet på en redaktion /Hvitfeldt 1989/.

Journalisterna på riksmidierna gör också ett liknande nyhetsurval om man jämför olika redaktioners arbete. De uppmärksammar exempelvis Tierpbeslutet och meningssmötningarna där, DN Debatt-artikeln och SKB-kritiken om grundvattenströmningar, de ifrågasatta transporterna

Tabell 2-7. TV4. Vanliga teman¹⁾.

TV4 Nyheterna	TV4 Sydost	TV4 Uppland
Kärnavfall (4)	Oskarshamn (5)	PLU (7)
Oskarshamn (3)	PLU (5)	Motstånd (6)
Kärnavfall negativt (3)		Politiskt beslut (6)
Miljörelsen (3)		Tierp (5)
		Östhammar/Forsmark (5)

¹⁾ Innehållskodningen överensstämmer inte med frekvenser av inslag. Ett inslag kan innehålla flera teman.

Tabell 2-8. SVT. Vanliga teman¹⁾.

Rapport	Aktuellt	Smålandsnytt	ABC
Kärnavfall (2)	Politiskt beslut (2)	PLU (8)	PLU (7)
Motstånd (2)	Kärnavfall-negativt (2)	SKB (6)	Motstånd (5)
PLU (2)	Sellafield och Transmutation (2)	Oskarshamn (6)	Borrhål (4)
	Pro-kärnkraft (2)	Borrhål (5)	Tierp (4)
	Transport/Sigyn (2)	Politiskt beslut (4)	Östhammar/Forsmark (4)

¹⁾ Innehållskodningen överensstämmer inte med frekvenser av inslag. Ett inslag kan innehålla flera teman.

av svenskt kärnavfall till uppberedningsanläggningen i Sellafield samt forskningsrön om transmutation som en lösning på kärnavfallsproblemet. I denna nyhetsbevakning är det tydligt att konfliktdimensionen spelar in. Om det finns en kontrovers, det vill säga olika artikulerade synsätt ökar nyhetsvärdet. Den accepterande hållningen till SKB och platsundersökningarna bland företrädare och befolkning i Östhammar och Oskarshamn är på motsvarande sätt ett skäl till att kärnavfallsfrågan inte hamnar på den mediala dagordningen. Prioriteringen av politiska beslut är dock något som tydligt förenar tevejournalistik på olika nivåer. Många av reportagen om kärnavfallsfrågan är dessutom relativt långa, det vill säga dryga hälften är över två minuter. En skillnad mellan TV4 Sydost och Smålandsnytt jämfört med TV4 Uppland och ABC är motståndstemat. I de uppländska medierna artikuleras kritik mot SKB och processen som inte har någon motsvarighet i Småland.

2.4 Kärnavfallsdiskursens aktörer

2.4.1 Textproducenter – journalister och opinionsbildare

Textproducenterna i den svenska mediala kärnavfallsdiskursen utgörs framför allt av journalister. Sammantaget har 84 procent av de 1 195 artiklarna, inslagen och debattinläggen författats av denna yrkeskår. Lokala reportrar står för en överväldigande majoritet, det vill säga fyra av fem texter. Över hälften av artiklarna (531 st) bygger på intervjuer med andra opinionsbildare, totalt 837 personer.

2.4.2 Intervjupersoner

För att få en uppfattning om vilken typ av aktörer som uttalat sig i kärnavfallsfrågan har en bestämning eller kodning gjorts för den sfär den intervjuade personen tillhör (tabell 2-9). Hör de till *kärnkrafts- och kärnavfallsindustrin*, alltså företag som SKB, OKG, Forsmark eller Studsvik? Är den intervjuade en *politiker*? Hör hon eller han till den *kommunala organisationen* (LKO-projektet i Oskarshamn, Berednings- och Referensgrupp i Östhammar etc)? Är det exempelvis en *myndighetsrepresentant* från SKI, SSI, länsstyrelsen som uttalat sig? Det finns också en grupp *experter/vetenskapsrepresentanter* från universitet och andra forskningsinstitutioner, till exempel SGU, vilka intervjuas i massmedia. *Miljörelsen* (Milkas, MKG, Avfallskedjan, OSS, Döderhults Naturskyddsförening med flera) är ytterligare en aktörskategori liksom elever och lärare från *skolans värld*. *Medborgargruppen* slutligen, består av individer utan speciell organisationstillhörighet och representanter för ideella föreningar etc utan direkt koppling till kärnavfallet. Vissa av dessa kan vara representanter för exempelvis ett parti, men det har i så fall inte framgått i texten.

Tabell 2-9. Intervjupersoners "hemvist".

Intervjupersoner – Vem/vilka?	Antal	Nationella medier	Lokala medier
Industri/företagsrepresentant	306	77	229
Politiker	190	60	130
Miljörelsen	71	12	59
Myndigheter	64	15	49
Medborgare	64	5	59
Experter/vetenskapsrepresentanter	61	8	53
Kommunal organisation	42	3	39
Skola (lärare/elever)	28	8	20
Övriga	11	3	8
Summa intervjuade	837	191	646

Mer än var tredje artikel eller nyhetsinslag innehåller en intervju med en representant från kärnkraftssektorn. Av dessa industri/företagsrepresentanter står SKB:s medarbetare för en överväldigande majoritet. Närmare tjugo av SKB:s anställda intervjuas nämligen fem eller fler gånger i massmedia. De som framträder allra oftast är Saida Laârouchi Engström, chef för MKB och samhällskontakter och Claes Thegerström, företagets vd. Politiker intervjuas också relativt ofta av journalister. Var femte intervju innehåller ett uttalande från en folkvald. Oskarshamns kommunalråd Peter Wretlund intervjuas allra flest gånger, det vill säga i femton artiklar. I rikspresen är det bara kommunalråden i Tierp som blir intervjuade (DN 020410) och i nationella tevenyheter uttalar sig en lokalpolitiker från platsundersökningskommunerna vid ett tillfälle. Östhammars dåvarande kommunalråd Margareta Widén-Berggren medverkar i ett Aktuellt-reportage (041025), men temat är då inte den pågående platsundersökningen utan kärnkraftsavveckling. Nio procent av intervjupersonerna kommer från miljörelsen. Av dessa är intervjuer med OSS-representanten Kenneth Gunnarsson vanligast (15 st). Kanslichefen för Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, Johan Swan har intervjuas vid sju tillfällen, sedan MKG bildades i slutet av 2004. Myndighetsrepresentanter på kärnavfallsområdet, främst SKI och SSI, intervjuas lika ofta som miljörelsen. Medborgare, experter och företrädare för de kommunala organisationerna är grupper som tillfrågats något färre gånger av journalisterna än företrädare för säkerhetsmyndigheterna. Att skolans aktörer tillfrågas om deras åsikter om kärnavfallet syns också i sammanställningen. Temadagar i skolor om slutförvaring och beslutsprocessen är innehållet för flera av reportagen i press och teve.

2.4.3 Ledarskribenter och debattörer

Ledarskribenter och författare på debatt- och insändarsidor på de åtta studerade tidningarna har tillsammans skrivit 197 inlägg (se avsnitt 2.2). Politiker är den grupp som publicerat flest åsikter om platsundersökningarna och omhändertagandet av kärnavfallet (45 inlägg) (tabell 2-10). Enskilda medborgare har totalt sett författat insändare och debattartiklar i nästan samma omfattning som de folkvalda (41 stycken). Därefter följer tidningarnas ledarskribenter som formulerat 15 % (30 stycken) av de opinionsbildande texterna om det svenska kärnavfallet och dess omhändertagande. Tätt inpå kommer miljörelsen med 27 debattinlägg. Representanter för kärnavfallsindustrin och olika experter följer därefter med 20 respektive 19 bidrag vardera. Myndighetspersoner och olika företrädare för kommunala organisationer har deltagit allra minst i detta avseende, det vill säga vardera författat fyra publicerade texter.

Tabell 2-10. Debattörers "hemvist".

Debattörer – Vem/vilka?	Antal	Nationella medier	Lokala medier
Politiker	45	8	37
Medborgare	41	27	14
Ledarskribent tidning	30	17	13
Miljörelsen	27	6	21
Industri/företagsrepresentant	20	8	12
Experter/vetenskapsrepresentanter	19	12	7
Övriga (t ex journalister)	7	5	2
Myndigheter	4	3	1
Kommunal organisation	4	–	4
Summa inlägg	197	86	111

2.5 Bilder av kärnavfall

2.5.1 Lokalpressens gestaltningar

Meningsskapandet kring kärnavfallet sker inte bara med ord utan görs också i bilder. Det gäller särskilt för televisionen som är ett utpräglat bildmedium. Någon djupgående analys av hur slutförvaret och beslutsprocessen gestaltas visuellt har inte genomförts i denna undersökning. Däremot har korta beskrivningar av bildinnehållet i inslagen gjorts för att få ett övergripande intryck av hur bildsättningen ser ut. De visuella "lösningarna" är som i mycket annan nyhetsjournalistik standardiserade, det vill säga följer en slags schablon. Tidspress och andra arbetsvillkor för reportrar gör det viktigt att kunna återanvända bilder, vilket också sker i hög utsträckning /Ekström och Nohrstedt 1996/. Tidigare forskning vittnar därutöver om att journalister finner själva kärnavfallsfrågan svår att bilda, inte minst för dem som jobbar som tevereporter /Sjölander 2004/. Dels beror det på att det inte finns något konkret slutförvar att fota eller filma och dels på att den joniserande strålningen från det använda kärnbränslet, radioaktiviteten som människan och omgivningen ska skyddas från, inte kan fångas på bild eftersom den inte syns. Att beslutsprocessen i sig är relativt abstrakt och svårgestaltad underlättar inte heller. Den pågår över långt tid och flyttar sig kontinuerligt fram och tillbaka mellan många olika institutioner och arenor. Det slutliga beslutstillfället för var och hur kärnavfallet ska omhändertas ligger dessutom långt fram i tiden, särskilt sett ur en nyhetsjournalists perspektiv.

Knappt en tredjedel av alla texter i lokaltidningarna publiceras med bild. I lokalpressens gestaltningar är *porträtt* av intervjupersoner, enskilt eller i grupp de mest vanliga, vilket inte förvånar med tanke på hur mycket av materialet totalt sett som bygger på intervjuer. Grupporträtt tas ofta i samband med olika studiebesök. Olika *mötesbilder* som till exempel visar föredragshållare framför ett auditorium är också typiska i kärnavfallsdiskursen.

En stor del av tidningarnas bevakning rör SKB:s platsundersökningar och provborrningar som genomförs utanför Forsmark och på Simpevarpshalvön. Därför är *borrkärnor* och bilder från *borrplatserna* frekventa, se figur 2-3. *Bergstunneln* i Äspölaboratoriet används också flitigt som motiv, liksom *kopparkapseln* som det långlivade kärnavfallet ska inneslutas i före deponering. *Bassängerna* i mellanlagret där det använda kärnbränslet förvaras idag visas flera gånger i artiklarna. Olika fotografier av *kärntechniska byggnader* som kärnkraftverket OKG, Clab och Kapsellaboratoriet i Oskarshamn publiceras också ett flertal gånger i landsortstidningar.

2.5.2 Televisionens bildlösningar

Analyserar man bildspråket i tevenyheterens sändningar finner man stora likheter med pressens gestaltningar. Upplockade borrkärnor och aktiviteter vid borrarplatserna visas ofta i tevenyhetsinslagen liksom kopparkapseln och Clab-bassängerna. SKB-kartor över undersökningsområdena och de underjordiska tunnarna i Äspö hör också till televisionens mer vanliga motiv. Intervjupersoner filmas regelmässigt och har intervjun skett på telefon läggs oftast en stillbild ut med porträttet. *Samhällsbilder*, till exempel kommunhus och vägskyltar med ortnamn brukas till viss del i inslagen. Olika *naturmotiv* förekommer i flera nyhetsinslag och är ofta kombinerade med flygfotograferingar av kärntechniska anläggningar, till exempel över Simpevarpshalvön. Anläggningar som Clab filmas i sin tur både in- och utvändigt. SKB-logotypen syns i flera av dessa fall. Under ett reportage på två till tre minuter nyttjas i regel flera av dessa bilder. Utmärkande för nyhetsproduktionen i televisionen är att SKB-producerade animationer av ett tänkt slutförvar och deponeringen i bergstunnlar, brukas flitigt. Dessa rörliga bilder utgör en huvudsaklig källa, för att inte säga den enda, för att illustrera hur kärnavfallet kan tas omhand i framtiden.

Figur 2-3. Exempel på bilder i tidningarnas bevakning. (Mötesbild: Nyheterna 2005-11-18, foto: Anna-Lena Karlsson. Bergtunnel: Oskarshamnstidningen 2002-07-18, foto: Per Hammenvik. Kopparkapsel: Nyheterna 2005-11-02, foto: Torbjörn Byman. Borrkärnor, borrhålls och kärntekniska byggnader: SKB:s bildarkiv.)

2.6 Nyhetsändelser

Vilka händelser är det som blir till nyheter i kärnavfallsdiskursen och sammantaget, har medierapporteringen en konsensus- eller konfliktkaraktär? Även om motstånd artikuleras mot SKB och deras sätt att hantera kärnavfallsproblemet kan man utifrån denna innehållsanalytiska studie ändå konstatera att merparten av mediebevakningen hitintills haft en konsensuskaraktär. Det hänger samman med att platsundersökningarna i princip endast ges lokal och regional uppmärksamhet (se avsnitt 2.1). Få av de nationella massmedierna bevakar händelseutvecklingen på dessa orter. Avsaknaden av meningsmotsättningar i Oskarshamn och Östhammar när det gäller slutförvaringen, bidrar också förmodligen till att riksintresset för den kommunala processen minskar och att medierapporteringen får en konsensuskaraktär.

2.6.1 Grundvattenströmmar och inlandsalternativet

Vissa händelser blir dock stora nyheter, såväl lokalt som på riksplanet. En sådan, som dessutom haft en lång livslängd, gäller frågan om grundvattenströmmar och lokalisering av ett slutförvar till kust- eller inland. På DN Debatt (020104) publicerades i början av år 2002 ett inlägg undertecknat av tre svenska professorer och sex företrädare för miljöorganisationer som Naturskyddsföreningen och OSS i Östhammar. Debattartikelns författare var starkt kritiska till SKB och menade att de platser det så kallade avfallsbolaget föreslagit för provborrningar hade de allra sämsta förutsättningarna när det gällde långsiktig säkerhet. Inlandsalternativet var enligt dem att föredra för att undvika radioaktiva utsläpp om kapslarna börjar läcka. ”Bolagets beteende liknar mannen med den borttappade nyckeln – som istället för att leta i det mörka buskage där han tappade nyckeln letar under gatlyktan, eftersom det är lättast att leta där” menade debattörerna och syftade då på att SKB valt platser utifrån opinionsmässiga förutsättningar snarare än geologiska överväganden. I sin argumentation hänvisade gruppen till en studie genomförd av ”världsledande grundvattenexperter” från USA som gjorts på uppdrag av myndigheten, SKI.

SKB:s dåvarande vd Peter Nygårds skrev en skarp replik som också publicerades i Dagens Nyheter. Titeln lød: ”Tunn rapport kan inte avgöra var slutförvaret är säkert” (DN 020113). Där försvarade Nygårds företaget och menade att inlägget var ett ”skolexempel på bristande stringens och dåligt underlag”. Indignerat konstaterade vd:n att det är obegripligt att ett par vetenskapsmän hanterar en viktig fråga så slarvigt. SKB skulle aldrig basera sina bedömningar på en tunn konsultrapport och teoretiska modeller som inte prövats i verkligt berg, hävdade Nygårds. Innan detta genmäle offentliggjordes hade DN-debattartikelns blivit en riksnöhet. (Rapport 020104) var en av nyhetsredaktionerna som samma dag uppmärksammade att flera svenska professorer hävdade att de tre platserna som valts för provborrning var de sämsta tänkbara. I nyhetsinslaget tillbakavisas denna kritik av såväl den intervjuade SKB- som SKI-representanten.

Debatten om hur grundvattenströmmar kan påverka ett slutförvar fortsatte också i UNT. På tidningens ledarplats försvaras exempelvis SKB:s arbete och på nyhetssidorna publicerades artiklar på temat redan dagen efter DN Debatt-artikelns publicering (UNT 02015). I TV4 Sydost, ett av Oskarshamnarnas regionala nyhetsprogram, blir händelsen också till nyhetsstoff. Temat följs även upp i de bägge lokaltidningarna (OT 020105, NYH 020105). Förstudiekommunen Hultsfred uppmärksammas ganska tidigt i nyhetsflödet som just inlandsalternativet, särskilt efter det att Tierp tackat nej till en platsundersökning. I ett TT-telegram med rubriken ”Kärnbränsle kan hamna i Hultsfred”, publicerat i Dagens Nyheter (040903), konstateras exempelvis att SSI vill att SKB utreder ett tredje alternativ, det vill säga inlandsalternativet.

En ingrediens i dessa nyheter är meningsmotsättningar, dels mellan experter/vetenskapsföreträdare och dels mellan SKB och myndigheterna. Att ett ämne tas upp på DN Debatt ökar också chansen för ytterligare medieexponering. Det skedde också efter det att ordföranden i CUF, centerns ungdomsförbund där deklarerat att ”Nu måste vi sätta punkt för kärnkraftsmotståndet” eftersom han ansåg partiets avvecklingslinje förlegad (DN 050130).

2.6.2 Transmutation

Transmutation är ett annat tema som blir till nyhet i kärnavfallsdiskursen. I de studerade texterna, framför allt riksmidierna, finns flera exempel där tekniken presenteras som ett sätt att lösa förvaringsproblemet. Lagringstiden sägs exempelvis ”enligt en doktorsavhandling från Chalmers tekniska högskola” minskas från 100 000 till 1 000 år (DN 051124). Journalister på TV4 Nyheterna (030624) respektive Aktuellt (040627) intervjuar båda en docent från KTH som berättar om förestående forskningsexperiment och om möjligheten att kunna utvinna den kvarvarande energin ur det använda bränslet. En del av vinsten är att avfallsvolymen minskar drastiskt. Nackdelen enligt vad som sägs i reportagen är att processen kräver upparbetning och förhöjda strålningsrisker för dagens människor.

Tydligt kritiska röster mot upparbetning och transmutation finns dock inte med i dessa inslag, men kommer till uttryck i övriga mediedebatten. I Svenska Dagbladet avfärdar exempelvis företrädare för KASAM, statens råd för kärnavfallsfrågor, förslaget att vänta med så kallad direktdeponering. De påpekar bland annat att upparbetning är förbjudet enligt svensk lag (SvD 020711). SKB skriver i en annan replik att det vore vettlöst att avbryta förvaringsarbetet. ”Förhoppningarna om att ny transmutationsteknik en gång för alla skulle kunna lösa hela avfallsfrågan är fåfång” menar nuvarande vd Claes Thegerström (SvD 020804). Ledarskribenter på såväl Svenska Dagbladet som Dagens Nyheter förespråkar transmutation som möjlig lösning på avfallsfrågan och ser tekniken som en del av kärnkraftens framtid. Det gör också flera debattörer i dessa morgontidningar. Transmutation som lösning på avfallsproblemet förefaller dock inte lika intressant i kärnkraftskommunerna, i alla fall att döma av lokalpressens rapportering och de lokala debattsidornas innehåll. I Oskarshamnspressen omnämns temat exempelvis endast när ett LKO-seminarium handlat om alternativa metoder (NYH 040422) eller när en nydisputerad doktor i kärnfysik åker hem till Oskarshamn för att fira jul (NYH 031231).

Det förefaller vara en olikhet mellan den nationella och lokala opinionsbildningen vad gäller hur ”lätt” man sammankopplar kärnkrafts- och avfallsfrågor. Förutom i transmutationsfrågan förs en kärnavfallsdebatt i Svenska Dagbladet, men då också med tydliga ”kärnkraftsförtecken”. I det meningsutbytet deltar dessutom en mängd rikspolitiker på högsta nivå, som partiledaren Maud Olofsson (c) och språkröret Maria Wetterstrand (mp) (SvD 050204, SvD 020604). Dessa politiker kritiserar annars regelbundet för att inte bry sig om slutförvarsfrågan och den pågående lokaliseringprocessen. Det är ”För tyst om slutförvarsfrågan” lyder exempelvis rubriken på en artikel i Östhammars Nyheter (050428) som redogör för diskussionen under SKB-dagen 2005. Där var alla deltagare rörande eniga om att slutförvarsfrågan borde diskuteras mer, särskilt bland rikets förtroendevalda. I den studerade lokala mediebevakningen och diskussionen hålls däremot energianvändningen och avfallsförvaringen i regel isär. Kanske är det också därför ingen från Östhammar eller Oskarshamn engagerar sig i de nationella kärnavfallsdebatter som förs? Att särskilja kärnkraftens användning från avfallshanteringen har länge varit en ambition hos SKB, men även hos andra aktörer. Det har bedömts nödvändigt för att komma vidare i lokaliseringprocessen för slutförvaret /Sjölander 2004/.

2.6.3 Export och upparbetning av svenskt kärnavfall

Export och upparbetning och svenskt kärnavfall är ett exempel på en tredje händelse som skapar stora rubriker i svenska medier. ”Omstridd export av kärnavfall” (SvD 050806), ”Svenskt kärnavfall skickas åter till Sellafield” (DN 050807) och ”833 kilo plutonium ska skickas till Oskarshamn” (OT 050808) lyder några av dem.¹⁹ Samtliga nyhetsredaktioner i den nationella televisionen gör ett längre inslag på temat att svenskt kärnavfall ska exporteras för första gången på 20 år. Alla sänds under en dag (Aktuellt, Rapport, TV4 Nyheterna 050806). I ett av dessa tevereportage uttalar sig inte bara framträdande svenska politiker, det vill säga språkrör och då ansvarig miljöminister, utan också Norges dåvarande miljöminister intervjuas. Händelsen bekymrar honom och han ämnar ta upp frågan med sin svenske kollega. Mediebevakningen är så intensiv att ansvariga företrädare för myndigheten SKI finner det nödvändigt att klargöra

¹⁹ Denna import av utländskt, så kallat MOX-bränsle, till OKG i Oskarshamn är en del av beslutet om export av svenskt kärnavfall till Sellafield.

bakgrunden till sitt beslut i ett debattinlägg, det vill säga att trots allt gå emot de svenska principerna (SvD 050810). Dåvarande miljöministern Lena Sommestad förklarar på ett liknande sätt för en av Svenska Dagbladets journalister att "Sellafield är det enda alternativet" (SvD 050807).

Greenpeace generalsekreterare Lennart Daléus, även före detta partiledare för centern, förkastar helt förklaringarna i ett debattinlägg och poängterar kraftfullt att "Sellafield är livshotande" (SvD 050811). En dryg månad därefter publicerar Greenpeace ytterligare en debattartikel angående Sellafield, men nu i Oskarshamns-Tidningen (050920). Där betonas att plutonium kan användas för att göra atomvapen. Intressant att notera här är för det första att det är allra första gången Greenpeaces företrädare yttrar sig i lokala debatten under den studerade perioden. I folkomröstningarna i Storuman och Malå under 1990-talet deltog de däremot aktivt i kampanjarbetet för att stoppa lokaliseringsprocessen /Sjölander 2004/. För det andra har lokaltidningen Nyheterna flera månader innan övriga medier uppmärksammat att bränsle ska importeras från England till OKG (NYH 050623). Skillnaden jämfört med senare rapportering är att den som tillfrågas kommentera händelsen i artikeln är kärnkraftverket OKG:s vd. Han ställer sig positiv och ser fram emot att man snart kan göra "hus med gammalt kärnbränsle" (NYH 050623). Meningsskapandet kring transportererna av svenskt kärnavfall inklusive upparbetningen vid Sellafield ser alltså helt olika ut om man jämför riksdiskussionen med den lokala rapporteringen. I denna nyhetsrapportering synliggörs källornas betydelse i journalistiken. Närheten till dem påverkar i allra högsta grad medierapporteringens utseende /Weibull 1991, Nohrstedt och Ekström 1994/.

2.6.4 Vetoventil och statsministerns uttalande

Händelserna ovan har det gemensamt att de upptagits på de nationella mediernas agenda. Det finns också exempel i materialet på händelser som berör relationen nationellt/lokalt som blivit till stora lokala nyheter, men som knappast alls uppmärksammas i rikspress eller nationell television. En sådan var Miljöbalkskommittéens förslag att i ny lagstiftning avskaffa kommunernas så kallade vetoventil när det gäller slutförvaringen (OT 040127, UNT 040131, ÖN 040212). Kommunalrådet i Oskarshamn uppfattade förslaget som att deras möjlighet att säga nej i så fall försvinner och därför hotade han med att direkt be SKB avbryta platsundersökningen. Uttalandet backades upp på ledarplats i Oskarshamns-Tidningen. "Stärk den kommunala vetorätten!" löd uppmaningen i rubriken (OT 040128). Även SKB:s medarbetare och KASAM:s ordförande uttalade sitt stöd i tidningen för kommunalrådets hållning (OT 040128, OT 040207). Dåvarande miljöministern lovade också så småningom i en riksdagsdebatt att kommunernas vetorätt skulle bli kvar (OT 040213). En sak som var ovanlig i detta fall var att Oskarshamns kommunalråd intervjuades i de uppländska medierna. Medierapporteringen i övrigt är strikt lokal/regional. Få artiklar behandlar skeenden i den andra platsundersökningskommunen.

En annan händelse där lokala aktörer upprördes, allra helst i Oskarshamn, rörde den dåvarande statsministerns uttalande på en socialdemokratisk partikongress att slutförvarskonceptet, KBS-3-metoden, är omodernt (OT 051102, NYH 051202). I de många lokalt publicerade artiklar och debattinlägg som följer av uttalandet uttrycks gemensamt en oförståelse för Göran Perssons synsätt. "Har statsministern blivit kärnfysiker?" undrar en politiker i ett kritiskt debattinlägg (NYH 051108). SKB:s Saida Laârouchi Engström intervjuas i UNT och finner uttalandet mycket märkligt: "Det är förvånande att vår statsminister säger att det inte är modernt, samma statsminister som suttit i regeringen och godkänt inriktningen på vår forskning. Det är motsägelsefullt och det känns inte så bra, inte minst med tanke på de två kommuner som har axlat det här ansvaret" (UNT 051102). Några Östhammarspolitiker intervjuas i samma artikel och uttrycker också sin förvåning. I ett pressmeddelande författat kort efter uttalandet ger kommunalrådet i Oskarshamn Peter Wretlund, sin partikollega svar på tal: "Under våra studiebesök utomlands har jag lärt mig att närmare 40 års forskning /.../ visar att slutförvaring i en stabil berggrund kan göras säker". Det anser vidare en överväldigande majoritet av internationella experter vara det bästa alternativet (OT 051102). Statsministerns synsätt avviker starkt från det dominerande kommunala perspektivet på kärnavfallsfrågan. Det är ett skäl till varför uttalandet skapade rubriker. Ett annat skäl är att uttalanden från rikspolitikerna överhuvudtaget är väldigt få och sällsynta. Naturligtvis spelar det in att regeringens perspektiv i slutändan är av stor vikt eftersom

de utgör en av de allra sista beslutsinstanserna för var och hur kärnavfallet ska tas om hand. Regeringsbeslutet kommer att ha stor inverkan för de undersökta orterna. Det handlar om en lokalisering av minst Öresundsbrons ”storlek” (NYH 040303).

2.7 Vetande-, folk- och politikervilja

2.7.1 Vetandevilja

Analyserar man slutligen den mediala kärnavfallsdiskursen i termer av vetande-, folk- och politikervilja kan man till att börja med konstatera att olika vetandeviljor artikuleras i opinionsbildningen. Det pågår bland annat en kamp om tolkningsföreträdet vad gäller grundvattenströmningars betydelse för lokaliseringen av slutförvaret. SKB:s företrädare och miljö-rörelsens experter och talesmän försöker båda två att övertyga övriga om att deras synsätt är det vetenskapligt underbyggda och rationellt motiverade. Båda aktörerna använder sig här av en slags sanningsretorik i sin argumentation /Karlberg och Mral 1998/. Myndigheternas roll i dessa betydelsekamper är intressanta. Den som har dem på sin sida vinner onekligen legitimitet eftersom myndigheternas uppgift är att vara oberoende bedömare alternativt ”sanningsägare”.

Transmutationsdebatten är ett annat exempel på kamp mellan vetandeviljor. Här går främst universitetsforskare, men också företrädare för de nationella morgontidningarna och miljö-rörelsen /Anshelm 2006ab/ i bräschen för att den så kallade tankeförbudslagen ska tas bort och att stödet till ny forskning ska stärkas²⁰. Motargumenten mot transmutation som lösning på kärnavfallsproblemet förs främst fram av SKB, men också regeringens vetenskapliga råd, KASAM. Ett huvudskäl i deras argumentation är att avfallet först måste uppgrävas, ett annat att ingen fullt utvecklad teknik än finns att tillgå. Jonas Anshelm menar i sin studie av den nationella kärnavfallsdebatten, att transmutation gav företrädare för till exempel Greenpeace ”en möjlighet att motsätta sig det svenska programmet för kärnavfallsförvaring i berggrunden utan att framstå som teknikpessimister och nejsägare” (2006b:194f). SKB:s skeptiska hållning till transmutation var å andra sidan inte alls så framstegsinriktad och optimistisk som när man tidigare fört fram sitt eget teknikkoncept, KBS-3-metoden. Nu var kärnavfallsindustrin inte längre en företrädare för det så kallat moderna (Ibid).

En fråga som restes inledningsvis i projektet var om experter, till exempel SKB:s konsulterade forskare, innehar problemformuleringsprivilegiet i opinionsbildningen? Svaret är delvis ja om man till exempel tittar på dominerande teman i den mediala opinionsbildningen som *platsundersökning* och *SKB*. Det är emellertid företagets egna medarbetare som själva står för merparten av innehållet, inte deras konsulterade experter (se avsnitt 2.4.1). Det är också tydligt att medierna premierar uttalanden om kärnavfall från vetenskapliga företrädare, särskilt om de är avvikande på något sätt. Det är däremot väldigt sällsynt att olika vetenskapliga företrädares eller andra experters uttalanden granskas kritiskt av journalister. I det undersökta skedet av beslutsprocessen är det dock för tidigt att säga vilket utfallet blir kring experternas inflytande. Bedömningarna av inkapslingsansökan (november 2006) och debatten kring MKG:s propå om djupa borrhål som en alternativ metod (juni 2006) är förmodligen två viktiga hållpunkter i den analysen.

2.7.2 Folkvilja

Folkviljans uttryck i den mediala diskursen är generellt sett å ena sidan relativt entydiga, å andra sidan ganska osynliga. Den lokala acceptansen för platsundersökningarna slås återkommande fast i det mediala meningsskapandet, Tierp kommun undantaget. Framför allt sker det genom att resultaten från olika opinionsundersökningar blir till nyheter.²¹ ”Starkt stöd för kärnbränsleförvar” (DN 040609), ”De flesta Oskarshamnare har inget emot slutförvar av

²⁰ Tankeförbudslagen (del av Kärntekniklagen) är sedan 2006 borttagen. Den innebar ett förbud mot uppgrävning och att överhuvudtaget forska kring kärnkraft i Sverige.

²¹ De flesta opinionsmätningar som genomförts har gjorts av Temo på uppdrag av SKB.

kärnbränsle” (NYH 050519), ”Stöd för slutförvar” (ÖN 030626), ”De flesta för slutförvar” (OT 040614) och ”Två av tre för slutförvar i Östhammars kommun” (UNT 030619) lyder några av tidningsrubrikerna. Fokus i dessa artiklar ligger på lokalplanet. Den nationella opinionen uppmärksammas sällan, trots att den skiljer sig markant från den hos befolkningen i Östhammar och Oskarshamn (se avsnitt 1.3).

Medborgaren i gemen eller lekmannen utan några engagemang i politiska organisationer osv framträder väldigt sällan i mediernas bevakning. Ytterst få reportage handlar om hur den enskilde resonerar kring slutförvaret, vilka frågeställningar som är viktiga för honom/henne och vilka aspekter på kärnavfallsproblemet som de önskar få belysta ytterligare. Ser man till antalet debattinlägg deltar dock denna grupp medborgare i nästan samma utsträckning som sina politiska företrädare (se avsnitt 2.4.2). Diskussioner om slutförvaret förs i samtliga tidningar som undersökts. Mest intensivt pågår den lokala kärnavfallsdebatten i Östhammars Nyheter, där Opinionsgruppen för säker slutförvaring (OSS) liksom flera av politikerna uttrycker sina uppfattningar. I Oskarshamnspressen är debattbidragen från motsvarande lokala aktörer väldigt sällsynta. I princip är det en enda förtroendevald i kommunen, Carl Bloom (mp), som skriver in till OT:s och Nyheternas debatt- och insändarsidor (OT 040301).

Medlemmar från nätverket Avfallskedjan publicerar däremot ett flertal kritiska inlägg i Oskarshamns-Tidningen där de ifrågasätter såväl SKB:s val av metod som lokaliseringsprocess. De kritiserar också Länsstyrelsen i Kalmar och SKI:s arbete (OT 040731). Medlemmarna var tidigare aktiva i Opinionsgruppen mot kärnavfall i Malå /Sjölander 2004/. Miljörörelsen i övrigt, vilka med början år 2005 erhöll finansiering ur Kärnavfallsfonden för att kunna delta i samrådsförfarandet, deltar dock inte i de studerade debatterna. En del av förklaringen ligger säkert i att medlen Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, MKG och Miljörörelsens kärnavfallssektariat, MILKAS erhållit inte är ämnade att användas för information/opinionsbildning till allmänheten. Lokalreportrar i Östhammar liksom Oskarshamn skriver dock om föreningen i samband med MKG:s bildande (UNT 050122, OT 050120).

En av projektets frågeställningar är om mediadebatten respektive journalistiken premierar medborgarnas deltagande? Frågan liksom svaret är komplex, men att döma av resultaten från denna studie av opinionsbildningen pekar en hel del på motsatsen. Deltagande betraktas överlag som ett fundament för en demokratisk beslutsprocess och är dessutom avgörande för möjligheten att fatta ett legitimt beslut med en bred förankring. Avsiktsförklaringar i olika kärnavfallsrelaterade forsknings- och/eller demokratiprojekt som till exempel COWAM, CARL och LKO uttrycker alla detta synsätt.²² I forskning om nyhetsjournalistikens betydelse i demokratiskt beslutsfattande lyfts inte bara mediernas ansvar att informera medborgarna fram, utan också deras uppgift att ge sin publik utrymme. Det är med andra ord viktigt att se till att också den ”vanlige” människan får komma till tals i offentligheten /Weibull 1991, Strömbäck 2005/. Det sistnämnda har skett i liten utsträckning överlag när det gäller kärnavfallsfrågan. Fungerar medierna idealt förstärker de inte bara medborgarnas engagemang utan ökar också chanserna till delaktighet. De kan också fungera som en alternativ arena för engagemang för den som inte deltar i de mer formella beslutsprocesserna, något som skedde under perioden då Malå kommun undersöktes som möjlig plats för slutförvaret /Sjölander 2004/.

Göran Sundqvist /Sundqvist 2002/ har tidigare i sina analyser av kärnavfallsfrågans demokratiska hantering i Sverige lyft fram det problematiska i att medborgarnas deltagande inskränks till en fråga om acceptans, det vill säga att antingen säga ja eller nej till en förstudie/platsundersökning eller ett slutförvar. Det är i stor sett vad som skett hittills journalistiskt sett. Man bör

²² COWAM (Community Waste Management) är ett nätverk mellan europeiska (lokala) aktörer på kärnavfallsområdet samt ett forskningsprojekt finansierat av EU (www.cowam.com/www.cowam.org). CARL står för Citizen-stakeholders (C), Agencies responsible for radioactive waste management (A), social science Research organizations (R) och Licensing and regulatory authorities (L) och är ett liknande bilateralt forskningsprojekt med bred intressentmedverkan (stakeholder involvement) (www.carl-research.org). LKO står för Lokal kompetensuppbyggnad i Oskarshamn och är kommunens kärnavfallsorganisation som granskar platsundersökningen och som syftar till att ta fram ett fullgott underlag inför ett eventuellt beslut i kommunfullmäktige om slutförvar (www.oskarshamn.se/lko).

så klart ha i åtanke att även politiker, elever, lärare och andra professionella grupper också är medborgare. Men med en stark positiv opinion för en platsundersökning och ett slutförvar på de orter som diskuteras, parat med få eller relativt tystlåtna kritikergrupper, kan det vara svårt att resa frågor som enskild individ. Än mer problematiskt är det naturligtvis, att offentligt yttra avvikande åsikter. Inom medie- och opinionsforskningen talar man om fenomenet som en tystnadsspiral /Noelle-Neumann 1984/.

2.7.3 Politikervilja

Om man avslutningsvis analyserar hur engagemanget från politiskt håll ser ut när det gäller kärnavfallsfrågan kan man konstatera att politiken runt slutförvaret förändrats över tid. Under den studerade perioden artikuleras mer och mer tydligt i den mediala offentligheten att lokalt förtroendevalda vill ha slutförvaret lokaliserat till sin kommun, förutsatt att det visat sig vara säkert. Nyheternas reporter konstaterar exempelvis efter att ha intervjuat kommunalrådet i Oskarshamn att ”Han sticker inte under stol med att han anser att ett slutförvar i kommunen skulle kunna betyda mycket för Oskarshamn” (NYH 051231). I artikeln berättar kommunalrådet vidare att närmare en tredjedel av hans arbetstid går åt till kärnkrafts- och slutförvarsfrågor. ”–Det är klart att jag verkar för att vi ska ha slutförvaret i Oskarshamn om det visar sig att Oskarshamn är en lämplig plats” förklarar Peter Wretlund för journalisten och läsarna. Hans politiske meningsmotståndare, moderaten Göte Pettersson, deklarerar också för en lokalreporter att han sedan länge är för en etablering (OT 051231).

”Österby gjuteri kan få tillverka SKB-insatser” skriver Östhammars Nyheter (050407). Bakgrunden till artikeln är ett brev som Östhammars kommun tillsammans med Länsstyrelsen i Uppsala län skickat till SKB. Där föreslår de att företagets provproduktion av kapselinsatser bör förläggas till ett gjuteri som ligger i närområdet. I brevet konstateras enligt journalisten att ”Österby gjuteri är ett kvalificerat gjuteri med spetskompetens”. Vidare har avsändarna bedömt att stödet för en etablering av slutförvaret i Forsmark skulle öka om SKB beslutade sig tidigt för att använda sig av företagets tjänster. Som kommentar till händelsen vänder sig lokalreportern till vd:n för Österby gjuteri. Han är försiktigt optimistiskt och menar att förslaget är en ”jättegrej”.

Även i den andra regionen jobbar man för en slutförvarsetablering. I Kalmar län bestämmer sig Regionförbundet under perioden för att engagera sig i frågan och ansöker om medel ur Kärnavfallsfonden för att informera om den pågående processen runt om i regionen (NYH 031213, NYH 050727). Även det lokala näringslivet i Oskarshamn jobbar aktivt för att slutförvaret ska hamna i kommunen (NYH 051115).

Förutom att avfallsfrågan berörs i den nationella politiska debatten i samband med att kärnkraftens vara och avveckling diskuteras, tilltar även det rikspolitiska intresset för processen i platsundersökningskommunerna med tiden. Fler och fler högt uppsatta politiker besöker SKB:s anläggningar i Forsmark och Oskarshamn vilket uppmärksammas i lokala tidningar. ”C-hyllning efter besök i Äspö” är titeln på ett reportage som konstaterar att centerns partisekreterare varit djupt imponerad av såväl SKB:s som LKO:s sätt att arbeta med kärnavfallsfrågan. I (UNT 050930) rapporteras om att Lena Sommestad är den första miljöministern som någonsin besökt Forsmark och SKB:s platsundersökningar.

Den politiska viljan att verka för en lokalisering till den egna orten möter lite motstånd, särskilt lokalt. Varken debattörer eller journalister problematiserar innebörden av att så sker. Detta skiljer platsundersökningarna i Östhammar och Oskarshamn från tidigare förstudiedebatter (se till exempel /SOU 1998:62, Sjölander 2004, Johansson et al. 2002, Johansson 2004/. Kritik eller misstro kan dock skönjas i den journalistiska bevakningen av Oskarshamnspolitikernas resor i samband med kärnavfallet. ”Lokalpolitiker ute och reser igen” står det exempelvis att läsa i Nyheterna (030315). Notisen börjar med texten ”Nu är de ute och reser igen kommunpolitiker och tjänstemän. Närmare bestämt till Cordoba i Spanien där Cowam, som står för Community and Nuclear Waste Management har något möte. /.../ Om tjurfäktning och flamenco ingår i programmet har inte sipprat ut”.

3 Slutdiskussion

Det finns både likheter och olikheter i den mediala opinionsbildningen kring kärnavfallet om man jämför riks- och lokalplan med varandra. Journalistikens uttryck har varierat en hel del under platsundersökningarnas fyra första år. Kvällstidningarna har recenserat fiktiva berättelser om farliga atomsopor medan lokalreportrar har redogjort för att SKB funnit sprickfritt berg för deponering av använt kärnbränsle eller att de tagit fram en svetsmetod som ska göra slutförvaringen helt säker. Variationen är ingen överraskning eftersom en mångfald medietyper analyserats. Det är dock intressant att veta hur diversifierad bilden är och vad som kommuniceras var. En specialiserad vetenskapsjournalists professionella värv skiljer sig exempelvis ganska drastiskt från en allmänreporters vardag på en lokalredaktion /Ekström och Nohrstedt 1996/. Skillnaderna borde även kunna visa sig textmässigt i det som publiceras om kärnavfallet. Det kan synas främmande att inkludera fiktionens meningsskapande om kärnkraftens restprodukt när opinionsbildning om slutförvaring studeras. Dessa kulturella föreställningar och berättelser om kärnavfallet hör dock också till det kollektiva medvetandet.

Det finns påfallande få exempel på undersökande journalistik i materialet, exempelvis där det tydligt framgår att reportern tagit initiativ till artikeln eller teveinslaget. Ett undantag är ett längre reportage i Östhammars Nyheter (020919) där en av tidningens journalister åker med fartyget m/s Sigyn och skriver om livet ombord för dem som till vardags transporterar avfall från kärnkraftverken till mellanlagret i Oskarshamn. Det som utmärker Aftonbladets och Expressens artiklar, förutom fiktionstemat, är att de innehåller väldigt få intervjuer. Kvällstidningsredaktionerna har inte, liksom merparten övriga, gjort några särskilda ansträngningar för att bevaka kärnavfallsfrågan.

Bildanvändningen i televisionens nyhetssändningar och pressen har mycket gemensamt. Porträtt nyttjas flitigt (liksom intervjuer). Borrkärnor, borrhål, kopparkapseln och vattenbassängen med kärnavfall används ofta som motiv i artiklar och nyhetsinslag. Interiörer och exteriörer av olika kärntekniska anläggningar som Forsmark, OKG, Clab, Äspö- och Kapsellaboratoriet visas också regelmässigt. Hur ett slutförvar kan se ut och hur deponeringen av kapslar i bergstunnlar kan gå till illustreras i nyhetssändningarna genom SKB:s animerade bilder. Naturbilder av skog, hav och landskap förekommer också i teveinslagen. Tidningsläsaren och tevetittaren kan med tiden lära sig känna igen en kärnavfallsnyhet, eftersom det visuella gestaltandet i så hög grad bygger på återupprepning. Att arkivmaterial används frekvent, särskilt i det "bildtunga" tevediet, är i sig inte ovanligt. Det sker ofta i nyhetsproduktion.

Graden av intresse för platsundersökningarna är förmodligen den största skillnaden mellan riksmidierna å ena sidan och lokalpressen samt de regionala tevenyhetererna å andra sidan. Det skrivs mycket om aktiviteter som har att göra med slutförvarsfrågan i de kommuner som genomför provborrningar. SKB är en huvudaktör i sammanhanget. Lokaljournalisternas ansvar att informera medborgarna om det som sker i relation till platsundersökningarna är i den meningen uppfyllt. Av innehållsanalysen framgår tydligt att det svenska kärnavfallsprogrammet inte placerat sig högt på de nationella mediernas dagordning. Frånvaron av konflikt är förmodligen ett skäl till det låga mediala intresset för de lokala processerna. Närhet i tid och rum, eller som i detta fall avstånd till Stockholm och det avgörande beslutstillfället, är en annan faktor som säkerligen påverkar nyhetsvärderingen /Hvitfelt 1989, Ekström och Nohrstedt 1996/. Slutförvarsbeslutet tas tidigast ett par år efter 2009. Kärnavfallsfrågan har därför, precis som andra storskaliga komplexa beslut som sträcker sig över lång tid, svårt att få utrymme i nyhetsmedierna /Findahl 1998/. /Anselm 2006b/ menar dessutom att den nationella kärnavfallsdebatten, som tidigare under flera decennier varit intensiv, tystnat de senaste åren. Eftersom källberoendet är starkt kan det ha inverkan på nyhetsjournalistiken /Weibull 1991, Nohrstedt och Ekström 1994/. Det krävs betydligt mer journalistiskt arbete för att göra en nyhet om ett ämne när det inte finns någon att intervjua som uttrycker åsikter i frågan. Riksintresset för transmutation som lösning på avfallsproblemet och sammankopplingen med kärnkraften är andra teman som skiljer sig från den lokala opinionsbildningen.

Mest intensiv var medieexponeringen och debatten år 2002. Då togs de kommunalpolitiska besluten att inleda eller avstå från den föreslagna platsundersökningen. Totalt sett har dock medierapporteringen i kärnavfallsfrågan ökat successivt efter år 2003, även i riksmidierna. Den mediala bevakningen och opinionsbildningen har förmodligen även växt i omfattning också efter 2005, eftersom avgörandet om vilken plats som kan bli aktuell för ett slutförvar närmar sig i tid.

Att relationerna mellan nationell och lokal beslutsnivå har betydelse har också belysts i opinionsbildningen. Det mest illustrativa exemplet är statsministerns uttalande om att den tänkta metoden, deponering av kärnavfall i det svenska urberget, är en omodern metod. Utsagan ledde till stor frustration hos många aktörer. Lokala företrädare kände sig väldigt osäkra på vilka följderna skulle bli. Stödde inte regeringen det pågående lokaliseringsarbetet? Vad innebar det för processen att den högst ansvarige politikern i landet inte hade tilltro till KBS-3-konceptet? Kritiken nådde ända fram till riksdagen där dåvarande miljöministern fick svara på interpellationer med anledning av Göran Perssons uttalande. Trots detta blev händelsen aldrig någon nationell nyhet. Den vittnar dock om att kärnavfallsdiskursen ser väldigt olika ut beroende på kontext. Det finns spänningar mellan det lokala och nationella perspektivet vilket skapar osäkerheter i beslutsprocessen. Vad statsministern förfäktat är en starkt avvikande uppfattning jämfört med majoritetens synsätt i de samhällen där provborringar sker. Frågan uppstod bland annat hur utbrett hans perspektiv på kärnavfallsproblemet är bland övriga regeringsmedlemmar, det vill säga de som så småningom ska besluta om lokaliseringen. Massmediernas skilda sätt att hantera kärnavfallsfrågan förstärker, snarare än minskar, dessa skillnader.

Jämför man hur relationerna mellan vetande-, folk- och politikerviljan ser ut i kärnavfallsdiskursen under platsundersökningsfasen med Malåfallet märks framför allt en skillnad. Politikerviljans synlighet. Under förstudien och folkomröstningen i Malå hade för det första de lokala politikerna mer eller mindre gemensamt bestämt sig för att inte göra avfallsfrågan till (parti)politik /Sjölander 2004/. Därför överläts avgörandet i kärnavfallsfrågan till experterna (utredningar) respektive folket (folkomröstning). För det andra var det politiska engagemanget från nationellt håll, liksom i övriga förstudiekommuner, i princip obefintligt. Frånvaron skapade frustration bland aktörerna. Nationellt sett är det politiska intresset för slutförvarsfrågan i platsundersökningskommunerna fortfarande svårt att döma av mediernas innehåll. Däremot har politikerviljan visat sig vara mycket tydligare i såväl lokal som regional opinionsbildning i Östhammar och Oskarshamn. Politiska strävanden att få till stånd ett slutförvar i den egna kommunen/regionen kan samtidigt vara svåra att förena med ambitioner att förutsättningslöst kritiskt granska SKB:s utredningar etc. Vetandeviljan och politikerviljan kan dra åt olika håll. När det gäller folkviljan tenderar den positiva opinionen att motverka ett brett medborgardeltagande i medierna. Det är i sin tur negativt för demokratin. Få journalistiska reportage görs som tar upp gemene mans syn på platsundersökningen och relativt få debattinlägg skickas in till tidningarna från medborgargruppen.

Det kan vara på sin plats att påminna om nyhetsjournalistikens specifika produktionsvillkor när det gäller mediekritik. På en redaktion ställs dagligen krav på att journalisterna ska leverera artiklar/inslag på kort tid, särskilt på de som arbetar som allmänreportrar på en tidning. Frihetsgraden för den enskilde journalisten är generellt sett låg, inte minst om man betänker hur formstyrt nyhetsberättandet är /Nohrstedt och Ekström 1994/. På större nyhetsredaktioner, likt Dagens Nyheter och Rapport, finns dock specialiserade journalister som har specifika bevakningsområden, till exempel miljöfrågor. Analysen av nyhetsproduktionen om kärnavfallet ger dock inga sådana indikationer. Det är snarare på de lokala och regionala nyhetsredaktionerna som man kan hitta journalister med särskild kärnavfallsinriktning. Det är å andra sidan inte konstigt eftersom Östhammar och Oskarshamn kommun haft slutförvarsfrågan aktuell i cirka tio år. De har dessutom varit kärnkraftskommuner mer än dubbelt så länge.

Avslutningsvis, kan man säga att de nationella och lokala/regionala mediernas hantering av kärnavfallsfrågan är olika som natt och dag? Trots samma kärnas ursprung visas i denna studie att olikheterna i den mediala opinionsbildningen varit betydande. Skillnaderna kan även komma att bestå framgent. Men hur meningsskapandet utvecklas i beslutsprocessen och vilken betydelse medierna slutligen får i opinionsbildningen är till syvende och sist en empirisk fråga för framtida forskning.

Referenser

- Altheide D L, 1996.** Qualitative media analysis. London: Sage.
- Andrén M, Strandberg U, 2005.** Kärnavfallens politiska utmaningar. Hedemora: Gidlunds förlag.
- Anshelm J, 2000.** Mellan frälsning och domedag. Om kärnkraftens politiska idehistoria i Sverige 1945–1999. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Anshelm J, 2006a.** Från energiresurs till kvittblivningsproblem. Frågan om kärnavfallens hantering i det offentliga samtalet i Sverige, 1950–2002. SKBB R-06-113, Svensk Kärnbränslehantering AB.
- Anshelm J, 2006b.** Bergsäkert eller våghalsigt? Frågan om kärnavfallens hantering i det offentliga samtalet i Sverige 1950–2002. Lund: Arkiv förlag.
- Asp K, 1986.** Mäktiga massmedier. Studier i politisk opinionsbildning. Stockholm: Akademitlitteratur.
- Berelson B, 1971/1952.** Content Analysis in Communication Research. New York: Hafner Publishing Company.
- Berger P, Luckmann T, 1991/1966.** The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge. London: Penguin Books.
- Bergström G, Boréus K, 2000.** Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys. Lund: Studentlitteratur.
- Berkowitz D (ed), 1997.** Social Meanings of news. A text-reader. Thousand Oaks: Sage.
- Carlsson T (red), 2003.** Massmedia: Handbok för journalister, informatörer och andra som följer press, radio och TV. 2003–2004. Stockholm: Carlsson.
- Carlsson U (red), 2006.** Mediebarometern 2005. Göteborg: Nordicom.
- Dervin B, 1989.** Audience as Listener and Learner, Teacher and Confidante: The Sense-Making Approach. I: Rice, R. E och C. K. Atkin (ed) Public Communication Campaigns. Newbury Park: Sage, s 43–66.
- Djerf-Pierre M, 1996.** Gröna Nyheter. Miljöjournalistiken i televisionens nyhetssändningar 1961–1994. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Drotner K, Jensen K B, Poulsen I, Schrøder K, 2000.** Medier och kultur. En grundbok i medieanalys och medieteor. Lund: Studentlitteratur.
- Drottz-Sjöberg B-M, 1998.** Stämningar i Malå efter folkomröstningen 1997. SKB Djupförvar Projekt rapport. Svensk kärnbränslehantering AB.
- Ekström M, Nohrstedt S A, 1996.** Journalistikens etiska problem. Stockholm: Rabén Prisma.
- Elam M, Sundqvist G, 2006.** Sweden. Carl Country Report Göteborg: Section for Science and Technology Studies, Göteborg University.
- Eriksson M, 2003.** Från ingenjörskonst till informatörskonst. Studier av PR och risk-kommunikation. Örebro: Örebro Studies in Media and Communication, Universitetsbiblioteket.
- Eurobarometer, 2005.** Radioactive waste. Special Eurobarometer 227/Wave 63.2 – TNS Opinion & Social. Brussels: European Commission, DG Energy and Transport.

- Falkheimer J, Heide M, 2003.** Reflexiv kommunikation. Nya tankar för strategiska kommunikatörer. Malmö: Liber.
- Findahl O, 1988.** Televisionens möjligheter och begränsningar som informations- och kunskapsförmedlare. Sveriges Radio, Publik- och programforskningsavdelningen, nr 9. Stockholm: Sveriges Radio.
- Findahl O, 1998.** Media som folkbildare. Malå och kärnavfallet. I: Lidskog, R (red) Kommunerna och kärnavfallet. Svensk kärnavfallspolitik på 1990-talet. Stockholm: Carlssons, s 211–248.
- Fiske J, 1990.** Introduction to Communication Studies. London: Routledge.
- Hansen A, Cottle S, Negrine R, Newbold C, 1998.** Mass communication research methods. New York: New York University Press.
- Hadenius S, Weibull L, 2005.** Massmedier. En bok om press, radio och TV. Stockholm: Bonniers.
- Hedberg P, 1991.** Kärnavfallsfrågan i svenska massmedier. Massmediernas uppmärksamhet av kärnavfallsfrågan i 1980-talets valrörelser, folkomröstningskampanjen 1980 och i det dagliga nyhetsutbudet 1979 t o m 1988. Stockholm: Statens kärnbränslenämnd.
- Hedberg P, 1994.** Kärnavfall – Nej tack! I: Vägval. S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 11: s 171–184.
- Hedberg P, 1995.** Kärnavfall i perspektiv. I: Det gamla riket. S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 13: s 45–56.
- Hedberg P, 1996.** Kärnavfallsopinionen i skuggan av folkomröstningen i Storuman. I: Mitt i nittio-talet. S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 16: s 133–146.
- Hedberg P, 1997.** Kärnavfallsopinionen. I: Ett missnöjt folk? S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 18: s 149–161.
- Hedberg P, 1998.** Kärnavfall i din egen kommun? I: Opinionssamhället. S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 20: s 149–158.
- Hedberg P, 1999.** Meningar om kärnavfall. I: Ljusnande framtid. S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 22: s 337–350.
- Hedberg P, 2000.** Kärnavfall och vindkraft i den egna kommunen. I: Det nya samhället. S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 24: s 329–341.
- Hedberg P, 2001.** Vindkraft i medvind. I: Land, Du välsignade? S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 26: s 197–208.
- Hedberg P, 2002.** Kärnavfall. I: Det våras för politiken. S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 30: s 339–350.
- Hedberg P, 2003.** Kulmen nådd för vindkraftens medvind? I: Fåfångans marknad. S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 33: s.101–108.
- Hedberg P, 2004.** Vikande stöd för vindkraften. I: Ju mer vi är tillsammans. S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 34: s 193–202.
- Hermansson C, 2002.** Det återvunna folkhemmet. Tevejournalistik och miljöpolitik i Sverige 1987–1998. Linköping: Studies in Arts and Science 252, Linköpings universitet.
- Holmberg S, 1993.** Åtkomlig eller ej åtkomlig. Slutförvaring av kärnkraftens högaktiva avfall. I: Perspektiv på krisen. S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 9: s 87–92.
- Holmberg S, 2000.** Kärnkraften – en stridsfråga även under 2000-talet? I: Det nya samhället. S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 24: s 321–328.

- Holmberg S, 2004.** Kärnkraftsanhängarna har gått om I: Ju mer vi är tillsammans. S. Holmberg och L. Weibull (red). Göteborg: SOM-institutet, 34: s 183–192.
- Holmberg C-G, Svensson J, (red) 1995.** Medietexter och medietolkningar. Läsningar av massmediala texter. Nora: Nya Doxa.
- Hvitfeldt H, 1989.** Nyheterna och verkligheten. Byggstenar till en teori. Göteborg: Journalisthögskolan, Göteborgs universitet.
- Johansson H S, Lidskog R, Sundqvist G, 2002.** Kärnavfallet och demokratins gränser. Förstudien i Nyköping 1995–2001. Göteborg: Avdelningen för teknik- och vetenskapsstudier, Göteborgs universitet.
- Johansson H S, 2004.** Samtal om kärnavfallsfrågan och demokratins gränser. Förstudien i Tierp 1998–2001. Göteborg: Avdelningen för teknik- och vetenskapsstudier, Göteborgs universitet. STS Research Report: 8.
- Johansson P, Lisberg Jensen E, 2005.** Identitet och trygghet i tid och rum – kulturteoretiska perspektiv på kärnavfallsfrågans existentiella dimensioner. I: Samhällsforskning 2005. Betydelsen för människorna, hembygden och regionen av ett slutförvar för använt kärnbränsle. Svensk Kärnbränslehantering AB, s 87–102.
- Karlberg M, Mral B, 1998.** Heder och påverkan. Att analysera modern retorik. Stockholm: Natur och Kultur.
- Kroon Å, 2001.** Debattens dynamik. Hur budskap och betydelser förvandlas i mediedebatten. Linköping: Tema Kommunikation, Linköpings universitet.
- Larsen P, 1991.** Qualitative content analysis. *Between ”critical theory” and semiotics.* I: Rønning, H. och K. Lundby (red) Media and communication: readings in methodology, history and culture. Oslo: Norwegian University Press.
- Lidskog R, 1998.** Bortom tid och rum? Svensk kärnkraftspolitik i historisk belysning. I: Kommunen och kärnavfallet. Svensk kärnavfallspolitik på 1990-talet. R. Lidskog (red). Stockholm: Carlsson Bokförlag, s 15–68.
- Nylander E, Ahlqvist M, 2003.** Kärnavfallsfrågan i medierna under förstudieperioden 1992–2002. SKB R-03-14, Svensk Kärnbränslehantering AB.
- Noelle-Neumann E, 1984.** The spiral of silence. Public opinion – our social skin. Chicago: The University of Chicago Press.
- Nohrstedt S A, Ekström M, 1994.** Ideal och verklighet. Nyhetsjournalistiskens etik i praktiken. Örebro: Högskolan i Örebro.
- Olofsson P, Vedung E, 1998.** Kärnkraftsavfall och lokalt beslutsfattande. Fallen Malå, Storuman och Överkalix. I: Kommunen och kärnavfallet. Svensk kärnavfallspolitik på 1990-talet. R. Lidskog (red). Stockholm: Carlsson Bokförlag, s 123–179.
- Ottosson K, 2004.** Oskarshamns-Tidningen 1880–2005. Oskarshamn: Risbergs Information och Media AB.
- Petersson O, Carlberg I, 1990.** Makten över tanken. Stockholm: Carlsson.
- Sjöberg L, 2001.** Riskattityder och inställningen till djupförvar för använt kärnbränsle i fyra kommuner. SKB R-01-54, Svensk Kärnbränslehantering AB.
- Sjöberg L, 2005.** Opinion och attityder till förvaring av använt kärnbränsle – en studie i Oskarshamn och Östhammar. I: Samhällsforskning 2005. Betydelsen för människorna, hembygden och regionen av ett slutförvar för använt kärnbränsle. Svensk Kärnbränslehantering AB, s 11–26.

Sjöberg L, 2006a. Attityder till slutförvar av använt kärnbränsle. I: Samhällsforskning 2006. Betydelsen för människorna, hembygden och regionen av ett slutförvar för använt kärnbränsle. Svensk Kärnbränslehantering AB, s 11–28.

Sjöberg L, 2006b. Opinion och attityder till förvaring av använt kärnbränsle. SKB R-06-97, Svensk Kärnbränslehantering AB.

Sjölander A, 1998. Opinionsbildningen – en kärnfråga. En studie av TV-nyheternas rapportering från förstudierna i Storuman och Malå kommun. I: Lidskog, R (red) Kommunerna och kärnavfallet. Svensk kärnavfallspolitik på 1990-talet. Stockholm: Carlssons. s 181–210.

Sjölander A, 2004. Kärnproblem. Opinionsbildning i kärnavfallsdiskursen i Malå. Medier och kommunikation nr 7, Umeå: Institutionen för kultur och medier, Umeå universitet.

Soneryd L, Lidskog R, 2006. Allmänhet, expertis och deliberation. Samråd om slutförvar av kärnavfall. SKB R-06-118, Svensk Kärnbränslehantering AB.

SOU 1998:62. Kampanj med kunskaper och känslor. Om kärnavfallsomröstningen i Malå kommun 1997. Rapport från Nationelle samordnaren på kärnavfallsområdet. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Strömbäck J, 2005. In search of a standard: four models of democracy and their normative implications for journalism. I: *Journalism Studies*, 6 (3): s 331–334.

Sundqvist G, 2002. The Bedrock of Opinion. Science, Technology and Society in the Siting of High-level Nuclear Waste. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Thavenius J, 1995. Text och tolkning. I: Holmberg, C-G. och Svensson, J. (red) (1995). Medietexter och medietolkningar. Läsningar av massmediala texter. Nora: Nya Doxa, s 211–238.

Thörn H, 1996. Från medvetande till diskurs. Ideologi, utopi och identitet efter den språkliga vändningen. Häftet för kritiska studier 29(3): s 3–24.

Vedung E, Olofsson P, 1997. Lokalsamhällets beslutsfattande om kärnavfallet. Tre kommuner i norr. Stockholm: Statens kärnkraftinspektion.

Weibull L, 1991. Svenska journalister. Ett grupporträtt. Stockholm: Tiden.

Winter-Jørgensen M W, Philips L, 1999. Diskursanalys som teori och metod (Discourse analysis as theory and method). Fredriksberg: Roskilde Universitetsförlag/Samfundslitteratur.

Tidningsartiklar

Dagens Nyheter

020104 Opublicerad expertrapport om slutförvaring av atomsopor: Sämsta platserna har valts.

020113 ”Tunn rapport kan inte avgöra var slutförvaret är säkert”

020410 Tierps kommun: Dramatiskt nej till provborrning

020627 Studsvik tar hand om USA-kärnavfall

040607 Toppkandidaten/Junilistan: Storkapitalet stödjer Junilistan

040903 Kärnbränsle kan hamna i Hultsfred

040609 Starkt stöd för kärnbränsleförvar

050130 ”Nu måste vi sätta punkt för kärnkraftsmotståndet”

050807 Svenskt kärnavfall skickas åter till Sellafield

051015 SKI anmäler Studsvik Nuclear till åklagare

051124 Kortare lagring av kärnavfall

Svenska Dagbladet

020604 Rosengren räddar det farliga Ignalina
020701 Vänta med kärnavfallet
020711 Riskfyllt att vänta med kärnavfallet
020804 Vettlöst att avbryta förvaringsarbetet
031027 Svensk kamera mot kärnvapen
050204 Låt industrin bestämma
050806 Omstridd export av kärnavfall
050807 ”Sellafield enda alternativet”
050810 Därför går vi emot de svenska principerna
050811 Sellafield är livshotande

Aftonbladet

020402 En naken modell – för varje miljöhot
020611 Tusentals kan dö av ”smutsig bomb”
050429 Välkommet nej

Expressen

031211 Radioaktiva tunnor låg bredvid leksakerna

Oskarshamns-Tidningen

020105 Oskarshamn döms ut som plats för slutförvar
020207 Enhälligt ja till platsundersökning
020718 Med hiss ner i underjorden
040127 Kommunalt veto i fara
040128 Stärk den kommunala vetorätten!
040207 Statligt råd vill att vetorätt ska vara kvar
040213 Kommunalt veto blir kvar
040301 Medborgare samlades på premiärkafé
040416 300 000 kronor i bidrag för kärnavfallsinformation
040614 De flesta för slutförvar
040731 Det finns en annan miljörrörelse än den kärnkraftsbundna
050120 Ny förening satsar på säker slutförvaring
050415 Kommunens Amerikaresenärer hemma igen
050808 Sellafield skickar bränsle till OKG
050920 Vad tänker Lena Sommestad göra?
051102 Wretlund ger Persson svar
051230 Svårt att släppa taget

Nyheterna

- 020105 ”Fel att ha slutförvar i en kustkommun”
- 030315 Lokalpolitiker är ute och reser igen
- 030329 Mäter vibrationer för att få reda på hur berget är
- 031213 Urberg, bentonitlera och koppar
- 031231 Fredrik hemma i Lindsdal med en färsk doktorshatt i bagaget
- 040303 Dagsaktuella frågor diskuteras på cafékväll
- 040422 Slutförvaret innebär ett existentiellt dilemma
- 050623 Snart rent hus med gammalt kärnbränsle
- 050907 Skärpt skydd på OKG
- 050519 De flesta oskarshamnare har inget emot slutförvar av kärnbränsle
- 050727 En ny järnväg krävs för att hålla samman vårt län
- 051115 Underleverantörsmässa gav nya affärer för företagare?
- 051108 Har statsministern blivit kärnfysiker?
- 051202 SKB får klartecken av regeringen för fortsatt kärnavfallsforskning
- 051231 Peter ska vara festklädd när stan fyller 150 år

Upsala Nya Tidning

- 020105 Klartecken för provborringar
- 020208 SKB möter partier om slutförvar
- 030619 Två av tre är för slutförvar i Östhammars kommun 040131
- 050122 Slutförvaret under luppen
- 050915 Slutförvarsdebatt. ”Varför borrar man just här?”
- 050930 Sommestad första miljöministern som besökt Forsmark
- 051102 Uttalande om avfall förvånar

Östhammars Nyheter

- 020210 Historik
- 020919 Ingen räds strålning på M/S Sigyn
- 030626 Stöd för slutförvar
- 040212 Kommunernas vetorätt är en osäker ventil
- 050203 Slutförvar och kompostering nya inslag i vårens cirkelutbud
- 050407 Österby gjuteri kan få tillverka SKB-insatser
- 050428 ”För tyst om slutförvarsfrågan”
- 050714 Fel om utsläpp
- 051208 Slutförvarsfrågan är unik

Göteborgs-Posten

- 061227 TT-telegram

Television

Rapport

020104 kl 19.30

020410 kl 23.15

050806 kl 19.30

Aktuellt

020410 kl 21.00

040627 kl 21.00

041025 kl 21.00

050806 kl 21.00

Smålandsnytt

020410 kl 19.10

020606 kl 19.20

ABC

020104 kl 17.55

020410 kl 19.10

030219 kl 19.10

TV4 Nyheterna

020410 kl 08.00

030624 kl 18.30

030627 kl 8.30

050806 kl 19.00

TV4 Uppland

020410 kl 18.10

Icke tryckta källor

CARL-projektet, <www.carl-research.org/>, tillgänglig 070114.

COWAM-projektet, <www.cowam.org> respektive <www.cowam.com>, tillgängliga 060301.

LKO-projektet, <www.oskarshamn.se/lko>, tillgänglig 061215.

Mediamätning i Skandinavien: Månadsrapport. TV-tittandet under mars 2005, <www.mms.se>, tillgänglig 060801.

Mediekooperativet Stockholm Fria Tidning, <www.stockholmsfria.nu>, tillgänglig 061015.

Nationalencyklopedin, <www.ne.se> , tillgänglig 070325.

Statistiska centralbyrån, <www.scb.se/kommunfakta>, tillgänglig 060801.

Svensk Kärnbränslehantering AB, *Mediesammanfattningar*, <www.skb.se>, tillgänglig 070130.

Tidningsutgivarnas hemsida, <www.dagspress.se>, tillgänglig 060801.

Personlig kommunikation: Telefonintervju med medarbetare (Elisabeth Åstrand) på Östhammars Nyheter 060613.

Temos opinionsundersökningar 2003–2006. Opublicerat material.

Kodnyckel

"Natt och dag"	KODNYCKEL Tidsperiod: 011201–051231	PRESS/TV
Fråga?	Variabel	
När?	Tidpunkt – Datum Publicerings-/sändningsdatum Sändningstid och inslagets längd	press/teve teve
Var?	Medium 1 Upsala Nya Tidning 2 Östhammars Nyheter 3 Östran/Nyheterna 4 Oskarshamnstidningen 5 Dagens Nyheter 6 Svenska Dagbladet 7 Expressen 8 Aftonbladet 9 Aktuellt 10 Rapport 11 TV4 Nyheterna 12 ABC 13 Smålandsnytt 14 TV4 Sydost 15 TV4 Uppland	
Vad?	Rubrik – titel Skriv in angiven rubrik Texttyp 1 Notis/telegram (kort) 2 Artikel/Reportage/ Intervju 3 Ledare 4 Debatt (inkl replik) + Studiodebatt 5 Insändare (inkl replik) 6 Krönika 7 Övrigt (första sida, "enkät")	Press/teve
Vem/Vilka?	Intervjuad Skriv in vem + titel/organisationstillhörighet Angiven källa Skriv in om angiven (tex TT, annat medium) Upphovsman/författare Skriv in om angivet	
Vad?	Sammanfattning Skriv in kort vad texten handlar om (ett par meningar) Huvudbudskap Skriv in huvudbudskap i texten (kan vara händelse)	Ordalydelse så nära originalet som möjligt

”Natt och dag”	KODNYCKEL Tidsperiod: 011201–051231 Variabel	PRESS/TV
Fråga?	<p>Teman</p> <p>Koda upp till sex teman av nedanstående per text (beror av omfattning och utformning hur många)</p> <p>PLU (platsundersökningen)</p> <p>Borrhål/provborrning</p> <p>SKB</p> <p>Clab</p> <p>Äspö</p> <p>SFR</p> <p>Inkapslingsanläggning</p> <p>Kapsellaboratorium</p> <p>MKB/samråd</p> <p>Information/studiebesök</p> <p>Seminarium/konferens</p> <p>Oskarshamn</p> <p>Oskarshamns kommun</p> <p>LKO</p> <p>Misterhult</p> <p>Markägare</p> <p>Östhammar/Forsmark</p> <p>Östhammars kommun</p> <p>Beredningsgruppen</p> <p>Referensgruppen</p> <p>Politik</p> <p>Politiskt beslut</p> <p>Politikerkritik/misstro</p> <p>Regeringen</p> <p>KASAM</p> <p>EU</p> <p>Utländskt avfall</p> <p>Sellafield</p> <p>Finland</p> <p>Kommande generationer</p> <p>Jordbävning/jordskalv</p> <p>Kärnkraft</p>	<p>Om beslut att inleda, rapporter under hand, undersökningar i samband med, inventeringar kopplade till genomförande, lokaliseringsprocessen, tidtabell i relation till PLU</p> <p>Om organisationen och dess aktiviteter, t ex konferenser som SKB-dagen</p> <p>Centralt mellanlagret för använt kärnbränsle, Oskarshamn</p> <p>Underjordiskt forskningslaboratorium, Oskarshamn</p> <p>Slutförvar för radioaktivt driftsavfall, Forsmark (planerad till Oskarshamn)</p> <p>I Oskarshamn + alla texter om svetsteknik</p> <p>Miljökonsekvensbeskrivning och samråd</p> <p>Bussresor till Oskarshamn och Forsmark, öppet hus på SKB-anläggningar</p> <p>Temadagar på skolor, ÖSOS-seminarier</p> <p>När det handlar om samhället/kulturen specifikt för Oskarshamn, t ex beskrivningar av stereotyper, frågor av annan karaktär skolnedläggningar, sjukhus osv</p> <p>Kommunala frågor</p> <p>LKO-projektet specifikt (underkategori Oskarshamns kommun)</p> <p>Misterhults socken, Misterhultsgruppen, De som SKB förhandlat med angående PLU i Laxemarområdet</p> <p>När det handlar om samhället/kulturen specifikt för Östhammar/Forsmark</p> <p>(underkategori Östh kommun)</p> <p>(underkategori Östh kommun)</p> <p>När kärnavfallshanteringen partipolitiserar, t ex kopplas till kärnkraftsanvändning, avveckling</p> <p>Om PLU, villkor, godkännande</p> <p>Nätverk, seminarier, forskningsprojekt, studiebesök kopplat till EU</p> <p>Kan handla om andra länders egna avfallshandtering (USA t ex) och eventuella export till Sverige</p> <p>Texter om vad vi lämnar efter oss</p> <p>Allmänt/neutralt</p>

"Natt och dag"	KODNYCKEL Tidsperiod: 011201–051231	PRESS/TV
Fråga?	Variabel	
	Fjärrvärme/spillvärme	Att den ska användas från kärnkraftverken
	Kärnavfall	Allmänt utan laddning som atomsopor
	Slutförvaring	Allmänt
	Forskning	
	Acceptans (för slutförvar, provborrning)	
	Pro-kärnkraft	
	Investering/jobb/kommunikationer/tillväxt	1,5 ggr Öresundsbron, ge arbetstillfällen, förbättra infrastruktur
	Kärnavfall-negativt	Atomsopor, kopplat till kärnvapen
	Mot kärnkraft/con kärnkraft	
	Motstånd	Olika typer av motstånd mot PLU, KBS-3-metoden eller slutförvar enskilt eller organiserat
	Miljörelsen	Avfallsföreningen, Milkas, MKG, Opinionsgruppen för säkert slutförvar i Östhammar, Döderhults Naturskyddsförening (beror av innehåll dock)
	Metoden	Förvaring i berg, KBS-3
	Alternativ	Till KBS-3, djupa borrhål, transmutation, torra förvar DRD-metoden
	Region/grannkommun	Regionförbundet agerar, grannkommun-aktiviteter tex opinionsundersökning i Mönsterås om kärnavfall
	Tierp	Kring beslutet om PLU i Tierp
	Hultsfred	Om Hultsfred som reservkommun och fortfarande aktiv/aktuell
	Inlandsalternativ	
	Grundvattenströmning	
	Transmutation	
	Upparbetning	
	Transport/Sigyn	
	Kärnvapen/terrorism	
	Radioaktivitet/Strålning	
	Myndigheter	SKI, SSI, Länsstyrelserna i Kalmar och Uppsala
	Kärnavfallsfonden	
	Anslag/kostnader	
	Miljödomstolen	
	Vetoventil	Kommunernas möjlighet att säga nej
Övrigt:	Nekrolog	Betydelsefulla personer som dött inom kärnkrafts- och kärnavfalls-Sverige
	Svenska slut/Fiktion	Fiktion om kärnavfall, tevedramat, böcker, filmer på temat
	Pris	
	Studsvik/Ranstad	Andra kärntekniska anläggningar
	Bild-Illustration	
	Ja + vad på bild/illustrerat	Karaktär på bilden/illustrationen t ex porträtt, mötesbild, kopparkapsel, bergstunnel
Hur?	Särskilda anmärkningar	
	Skriv in egna noteringar, associationer, iakttagelser	Här kommenterar jag mer fritt journalistisk behandling, underliggande och återkommande teman i diskursen som t ex att kärnavfallsfrågan betyder medelstillskott för kommuner/organisationer

Tema per medium

Kodade teman (absoluta tal)	DN	SVD	AB	EX	UNT	ÖN	OT	NYH	Summa
Antal texter	68 st	69 st	41 st	29 st	177 st	148 st	221 st	365 st	1 118 st
PLU (platsundersökningen)	7	6		1	71	75	31	43	234
Borrhål/provborrning					12	15	2	10	39
SKB					63	25	41	94	223
Clab		3					1	8	12
Äspö		1					8	11	20
SFR					2				2
Inkapslingsanläggning					4	1	2	9	16
Kapsellaboratorium							1	4	5
MKB/samråd					34	15	4	15	68
Information/studiebesök					12	18	34	74	138
Seminarium/konferens					6	13	8	15	42
Oskarshamn	3	7	1		8	8	21	50	98
Oskarshamns kommun							21	21	42
LKO							28	40	68
Misterhult							12	16	28
Markägare							5	10	15
Östhammar/Forsmark	6	2			31	38	4	4	85
Östhammars kommun					5		2		7
Beredningsgruppen					3	14			17
Referensgruppen					5	8			13
Politik							14	31	45
Politiskt beslut					10		10	17	37
Politikerkritik/misstro						2	8	2	12
Regeringen	1				6		13	1	21
KASAM	1	1			5		5	3	15
EU		1			1	6	3	13	24
Utländskt avfall	8	1	1	4	6	8	10	10	48
Sellafield	2	6					4	5	17
Finland	1	1	1		3		1	3	10
Kommande generationer		1				3	5	1	10
Jordbävning/jordskalv		1				2	4	2	9
Kärnkraft		1					11	21	33
Kärnavfall	3	7	2	5	6		6	17	46
Slutförvaring	10	9	7	9	27	29	6	63	160
Forskning	4	10				12	8	24	58
Acceptans (för slutförvar, provborrning)	5	13		4	31	25	25	41	144
Pro-kärnkraft	7	16		3	7	3	3	8	47
Investering/jobb/kommunikationer/tillväxt					1		9	32	42
Kärnavfall-negativt	12	15	35	16	9	12	13	19	131
Mot kärnkraft		8		1	3	2	3	4	21
Motstånd	2	4		2	39	23	34	28	132
Miljörörelsen	2	2			17	27	14	18	80

Kodade teman (absoluta tal)	DN	SVD	AB	EX	UNT	ÖN	OT	NYH	Summa
Antal texter	68 st	69 st	41 st	29 st	177 st	148 st	221 st	365 st	1 118 st
Metoden					17		15	19	51
Alternativ		3			4	5	9	4	25
Region/grannkommun							4	23	27
Tierp	2				37	3	4		46
Hultsfred		1					12	11	24
Inlandsalternativ	1	1			3	8		1	14
Grundvattenströmning	2				12		4	8	26
Transmutation	4	9		1		1		4	19
Upparbetning	2	2					3	4	11
Transport/Sigyn	4	6	1		8	2	4	5	30
Kärnvapen/terrorism	5	12	1				2	9	29
Radioaktivitet/Strålning	2	4			12	4		4	26
Studsvik/Ranstad	6	1		1					8
Myndigheter	3	1	1	2	16	5	30	33	91
Kärnavfallsfonden	3				3	7	2	5	20
Anslag/kostnader						9	27	22	58
Miljödomstolen	1		1		1	1	3	3	10
Vetoventil	1				3	1	11	2	18
Nekrolog	6	4							10
Fiktions/Svenska slut	1	1	16	11				2	31
Summa	117	161	67	60	543	430	564	946	2 888

Kodade teman (absoluta tal)	Rapport	Aktuellt	TV4 Nyheterna	ABC	Smålands nytt	TV4 Uppland	TV4 Sydost	Summa
Antal texter (77)	5 st	11 st	11 st	12 st	18 st	14 st	6 st	77 st
PLU (platsundersökningen)	2	1	2	7	8	7	5	32
Borrhål/provborrning	1			4	5	2		12
SKB	1		2	2	6	2		13
Clab								
Äspö					1			1
SFR				1				1
Inkapslingsanläggning								
Kapsellaboratorium					1			1
MKB/samråd								
Information/ studiebesök								
Seminarium/konferens								
Oskarshamn			3		6		5	14
Oskarshamns kommun					2			2
LKO								
Misterhult					1			1
Markägare					1			1
Östhammar/Forsmark			2	4	2	5		13
Östhammars kommun								
Beredningsgruppen								
Referensgruppen								
Politik		1						1
Politiskt beslut		2	2	3	4	6		17
Politikerkritik/misstro					1			1
Regeringen								
KASAM								
EU	1	1						2
Utländskt avfall			1					1
Sellafield	1	2	1					4
Finland								
Kommande generationer					1			1
Jordbävning/jordskalv								
Kärnkraft	1	1	2		1			5
Kärnavfall	2		4					6
Slutförvaring	1		2		1	2		6
Forskning		1	1		1	1		4
Acceptans (för slutförvar, provborrning)				2	3	2	1	8
Pro-kärnkraft		2						2
Investering/jobb/ kommunikationer/tillväxt					1			1
Kärnavfall-negativt		2	3	1			1	7
Mot kärnkraft								
Motstånd	2	1	1	5	1	6	1	17
Miljörelsen	1	1	3	2		1		8
Metoden						1		1
Alternativ								

Kodade teman (absoluta tal)	Rapport	Aktuellt	TV4 Nyheterna	ABC	Smålands nytt	TV4 Uppland	TV4 Sydost	Summa
Antal texter (77)	5 st	11 st	11 st	12 st	18 st	14 st	6 st	77 st
Region/grannkommun						1		1
Tierp	1	1	1	4		5		12
Hultsfred								
Inlandsalternativ	1	1	1	1			1	5
Grundvattenströmning	1	1		1				3
Transmutation		2	1		1			4
Upparbetning	1	1	1					3
Transport/Sigyn	1	2	2			1	1	7
Kärnvapen/terrorism							1	1
Radioaktivitet/ Strålning		1	2	1				4
Studsvik/Ranstad								
Myndigheter	1	1	1	2				5
Kärnavfallsfonden								
Anslag/kostnader								
Miljödomstolen								
Vetoventil								
Nekrolog								
Fiktions/Svenska slut								
Summa	9	16	16	17	3	15	5	228